

Suratul Isra'i

-An Saukar Da Ita A Makkah -

❖ **Daga Manufofin Surar:** Bayanin cikas Manzancin Annabi Muhammad (S.A.W). Kuma a cikinta akwai nuni da bishara akan saqon Manzoni Allah (S.A.W) da abin da zai faru a gaba.

❖ Tafsiri:

129 Allah ya tsarkaka kuma ya xaukaka, saboda ikonsa akan abin da babu wani mai iko a kai koma bayan shi. Shi ne wanda ya yi tafiyar dare da bawansa Annabi Muhammad (S.A.W) da ruhinsa da gangan jikinsa a wani yanki na dare, a farke, daga masallaci mai alfarma zuwa masallacin Baitul maqdis, wanda muka sanya albarka a gefensa, da 'ya'yan itace da shuke-shuke, da gidajen Annabawa (A.S), don Manzoni Allah ya ga wani sashe daga cikin ayoyinmu masu nuna ikon Allah mai tsarki. Haqika Allah mai ji ne, babu wani abin da ake ji da yake vuya a gare shi kuma shi mai gani ne, babu wani abin da ake gani da yake vuya a gare shi.

130 Mun ba wa Annabi Musa (A.S) littafin Attaura, sannan muka sanya shi, ya zama mai shiryarwa ga Bani Isra'ila. Muka ce da Bani Isra'ila, "Kada ku riqi wani koma bayan Allah ya zama abin dogaro, wanda zaku miqa lamuranku zuwa gare shi. Ku dogara a kaina ni kaxai".

131 Ku, kuna cikin tsatson waxanda muka yi musu ni'imar kuvutarwa daga nutsewa a cikin ruwan xufana tare da Annabi Nuhu (A.S). Don

haka, ku tuna da wannan ni'imar, kuma ku godewa Allah Maxaukakin Sarki, ta hanyar kaxaita shi da bauta, da yi masa xa'a. Ku yi koyi da Annabi Nuhu (A.S) a cikin hakan, domin lallai ya kasance mai yawan godiya ga Allah

Maxaukakin Sarki. 132 Mun sanar da Bani Isra'ila, mun basu labari a cikin Attaura cewa: "Babu makawa sai sun aikata varna a bayan qasa, ta hanyar yin savo, da jiji da kai, sau biyu. Kuma lallai zasu yi xaukaka akan mutane da zalunci da ta'addanci, suna wuce gona da iri wajen mamaye su". 133

Idan varnarsu ta farko ta faru zamu xora wasu bayinmu a kansu, ma'abota qarfi da tsanani wajen yaqi, waxanda zasu karkashe su, su yi xaixaita su, su yi ta kai kawo a tsakanin gidajensu, suna vata duk abin da suka wuce ta wurinsa. Kuma alqawarin Allah na faruwar

hakan abu ne mai aukuwa, babu makawa. 134 Sannan sai Mu sake mayar muku - ku Bani Isra'ila da daula da rinjaye akan waxanda aka xora su a kanku, yayin da kuka tuba zuwa ga Allah, Mu kuma yi muku agaji da qarinqa wasu dukiyoyi, bayan an qwace muku su, da 'ya'ya bayan an bautar da su, kuma mu saka ku ku zama mafiya yawan jama'a sama da abokan gabanku. 135

In kun kyautata ayyukanku - ya ku Bani Isra'ila-, kuka yi su akan tafarkin da ake buqata, to sakamokan hakan mai komowa ne a gare ku, saboda Allah Mawadaci ne, baya buqatar ayyukanku. Kuma in kun munana ayyukanku, to mummunan qarshen haka a kanku zai koma, domin kyautata ayyukanku ba zai amfani Allah ba, munana kuma ba zasu cutar da shi ba. Kuma in varna ta biyun ta faru, to zamu xora abokan gabanku a kanku, don su tavar daku, su saka baqin ciki ya bayyana a fuskokinku, saboda abin da zasu kwankwaxa muku na dangogin wulaqantarwa, kuma zasu shiga Baitul Maqdis, su rushe shi, kamar yadda suka rushe shi a karo na farko, su rushe duk abin da suka yi galaba a kanshi na garuruwa rushewa ta gaba xaya.

❖ **Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa:** 1 - A cikin fadin Allah (Masallaci mai nisa) akwai alamar dake nuna cewa zai shiga qarqashin hukuncin musulunci, saboda Masallaci wajen bautar musulmi ne. 2 - Bayanin falalar godiya da koyi da masu haquri irin Annabawa da Manzanni. 3 - Yana daga cikin hikimar Allah da tsarin, ya turowa mavarnata waxanda zasu hana su varna, domin hikimar Allah wajen gyara ta tabbata. 4 - Gargaxi ga wannan al'umma dangane da aikata savo, saboda kar abin da ya faru da Bani Isra'ila ya faru da su, saboda tsarin Allah iri xaya ne, baya canzawa, baya sakewa.

سُورَةُ الْاِسْرَاءِ ۲۸۲ ۱۷ تَرْتِيبًا

سُورَةُ الْاِسْرَاءِ ۱۱ آيَاتًا

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

سُبْحٰنَ الَّذِیْ اَسْرٰی بَعْدَهُ لَیْلًا مِّنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ اِلَى الْمَسْجِدِ الْاَقْصَا الَّذِی بَرَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِیْهُ وَمِنْ اٰیٰتِنَا اِنَّهُ هُوَ السَّمِیْعُ الْبَصِیْرُ ۝۱ وَاَنْتِیْنَا مُوسٰی الْكِتٰبَ وَجَعَلْنٰهُ هُدٰی لِبَنِیْ اِسْرٰیلَ اَلَّا تَتَّخِذُوْا مِنْ دُوْنِیْ وَكِیْلًا ۝۲ ذُرِّیَّةً مِّنْ حَمَلٰتَا مَعَ نُوحٍ اِنَّهُ وَكَانَ عَبْدًا شَكُوْرًا ۝۳ وَقَضٰیۤنَا اِلَى بَنِیْ اِسْرٰیلَ فِی الْكِتٰبِ لَتُفْسِدُنَّ فِی الْاَرْضِ مَرَّتَیْنِ وَتَعْلُنَّ عُلُوًّا كَبِیْرًا ۝۴ فَاِذَا جَاۤءَ وَعْدُ اُولٰٓئِهٖمَا بَعَثْنَا عَلَیْكُمْ عِبَادًا لَّنَا اُولٰٓئِیْ بِاَیْسٍ شَدِیْدٍ فَجَاۤءُوْا خِلٰلَ الدِّیَارِ وَكَانَ وَعْدًا مَّفْعُوْلًا ۝۵ ثُمَّ رَدَدْنَا لَكُمُ الْكُرْۤىةَ عَلَیْهِمْ وَاَمَدَدْنَاكُمْ بِاَمْوَالٍ وَبَنِیْنٍ وَجَعَلْنَاكُمْ اَكْثَر نَّفِیْرًا ۝۶ اِنْ اَحْسَنْتُمْ اَحْسَنْتُمْ لَا نَفْسِیْكُمْ وَاِنْ اَسَاۤءْتُمْ فَلَهَا فَاِذَا جَاۤءَ وَعْدُ الْاٰخِرَةِ لَیَسْتَوْوُا وُجُوْهُكُمْ وِلَیْدُخُلُوْا الْمَسْجِدَ كَمَا دَخَلُوْهُ اَوَّلَ مَرَّةٍ وَلِیَسْتَبْرُوْا مَا عَلُوْا تَتَّبِیْرًا ۝۷

Suratul Isra'i 282 Juzu'i 15

عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَنْ يَرْحَمَكُمۡ وَإِنْ عُذْتُمْ عَدُنَاۗ وَجَعَلْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ
 حَصِيرًا ﴿١٨﴾ إِنَّ هَٰذَا الْقُرْءَانَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ
 الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا ﴿١٩﴾
 وَأَنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٢٠﴾
 وَيَدْعُ الْإِنسَانَ بِالْشُرِّدَعَاۗهُۥٓ وَالْخَيْرِ وَكَانَ الْإِنسَانُ عُجُولًا ﴿٢١﴾
 وَجَعَلْنَا آيَٰتِ الْنَّهَارِ وَاللَّيْلِ فَتَحَوَّنَاۗ آيَةَ الْاِيلِ وَجَعَلْنَا آيَةَ
 النَّهَارِ مُبْصِرَةً لِّتَبْتَغُوا۟ فَضْلًا مِّن رَّبِّكُمْ وَلِتَعْلَمُوا۟ عَدَدَ
 السِّنِينَ وَالْحِسَابِ وَكُلَّ شَيْءٍ فَصَّلَنَّا تَفْصِيلًا ﴿٢٢﴾ وَكُلَّ
 إِنسَانٍ أَلْمَنَّا طَلِيْرَهُۥٓ فِي عُنُقِهِۦٓ وَنُخْرِجُ لَهُۥ يَوْمَ الْقِيَمَةِ كِتَابًا
 يَلْقَاهُ مَنشُورًا ﴿٢٣﴾ أَقْرَأَكَ كِتَابَكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا
 ﴿٢٤﴾ مَن أَهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِۦٓ وَمَن ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ
 عَلَيْهَا وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ وَمَا كُنَّا مُعَدِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ
 رَسُوْلًا ﴿٢٥﴾ وَإِذَا أَرَدْنَا أَنْ نُهْلِكَ قَرْيَةً أَمْرًا مُّتْرَفِيْهَا فَنفَسْنَاهَا فِىهَا
 فَحَقَّ عَلَيْهَا الْقَوْلُ فَدَمَّرْنَاهَا تَدْمِيرًا ﴿٢٦﴾ وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِّنَ الْقُرُونِ
 مِنۢ بَعْدِ نُوحٍ وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ بِذُنُوبِ عِبَادِهِۦ خَبِيرًا بَصِيرًا ﴿٢٧﴾

136 Tana iya yiwuwa Ubangijinku – Ya ku Bani Isra'ila- ya yi muku rahama bayan wannan azabar mai tsanani, in har kun tuba, kuma kuka kyautata ayyukanku. In kuma kun koma zuwa ga varna a karo na uku, ko sama da haka, to zamu sake xaukan fansa a kanku da azaba. Mun sanya Jahannama ita ce shimfixa da makwancin masu kafirce wa Allah, baza su rabu da ita ba.

137 Lallai wannan Alqur'anin da aka saukar wa Annabi Muhammad (S.A.W) yana shiryarwa zuwa ga mafi kyawun tafarki, wanda shi ne tafarkin musulunci, kuma yana yin albishir ga masu imani da Allah, waxanda suke aikata kyawawan ayyuka, da abin da zai faranta musu rai, wanda shi ne cewa, suna da wani lada mai girma daga wajen Allah.

138 Haka nan wannan Alqur'ani yana ba wa waxanda basu yi imani da ranar lahira ba, labarin abin da zai baqanta musu rai, wanda shi ne cewa: "Lallai mun yi musu tanadin wata azaba mai raxaxi a ranar alqiyama".

139 Mutum saboda jahilcinsa yana yi wa kansa da 'ya'yansa addu'ar sharri, a yayin da ya yi fushi, irin yadda yake wa kansa addu'ar alheri. Da zamu amsa addu'arsa na sharri da ya halaka, shi da dukiyarsa da 'ya'yansa. Mutum an halicce shi ne akan xabi'ar gaggawa, don haka yakan gaggauto da abin da zai iya cutar da shi.

140 Mun halicci dare da yini ne a matsayin alamomi guda biyu masu nuni akan kaxaituwar Allah da ikonsa, saboda abin da yake cikinsu na savani wajen tsayi da gajarta, da zafi da sanyi, sai

muka saka dare ya zama mai duhu domin a huta, a yi barci, muka sanya yini mai haske, don mutane su ga haske su tafi neman arzikin rayuwarsu. (Mun yi hakan ne) don ku san qirgen shekaru da zagayowarsu, kuma ku san abin da kuke buqata na lissafin lokutan watanni da ranaku da awanni. Mun bayyana komai sosai, don abubuwa su bambanta da juna, kuma a fayyace tsakanin mai gaskiya da mavarnaci, maqaryaci. 141 Kuma kowanne mutum mun saka aikinsa ya zama mai lizimtarsa, irin yadda abin-wuya ke lizimtar wuya, baya rabuwa da shi, har a yi masa hisabi a kansa. Kuma zamu fitar masa da wani littafi a ranar alqiyama, wanda a cikinsa akwai duk abin da ya aikata na alheri da na sharri, zai same shi a gabansa a buxe, a shimfixe. 142 Kuma zamu ce da shi a ranar: "Karanta littafinka – Ya kai mutum -, ka xauki nauyin yi wa kanka hisabin ayyukanka da kanka, ka isa ka yi wa kanka hisabi a yau, ranar alqiyama. 143 Duk wanda ya shiryu zuwa ga imani, to ladar shiriyarsa yana gare shi. Wanda kuma ya vata, to uqubar vatansa a kansa take. Babu wata rai wadda zata xauki zunubin wata rai daban. Kuma bamu kasance masu azabtar da wasu mutane ba, face sai bayan mun tsayar musu da hujja, ta hanyar turo da Manzanni zuwa gare su. 144 Idan muka yi nufin halakar da wata alqarya, a sakamakon zaluncinta, to sai mu umurci waxanda ni'ima tasa su girman kai da su yi biyayya, sai su qi bin umurnin, su yi savo, su qi yin biyyayya, sai alqawarin azabar qare-dangi ya faxa a kansu, sai mu halaka su halakarwa ta gaba xaya.

145 Al'ummu guda nawa ne, masu qaryata Manzanni, waxanda muka halakar da su, bayan shuxewar Annabi Nuhu (A.S) irin su Adawa da Samudawa!. Ubangijinka – Ya kai wannan Manzo- ya isa masani, kuma mai ganin zunuban bayinsa, don haka babu wani abu da yake vuya a gare shi daga ciki, kuma da sannu sai yi musu sakayya a kansu.

Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa: 1 - Duk wanda ya shiryu da shiriyar Alqur'ani to zai zamo mafi kamala a cikin mutane, mafi daidaito, kuma mafi shiryuwa a cikin dukkanin lamuransa. 2 - Gargaxi dangane da yin addu'a ta sharri ga kai, ko ga 'ya'ya. 3 - Savanin dare da rana wajen qaruwa da raguwa, da yadda suke maye gurbin juna, da hasken yini da duhun dare, dukkan waxannan dalilai ne akan kaxaituwar Allah da samuwarsa da cिकार iliminsa da ikonsa. 4 - Ayoyin suna tabbatar da qai'dar yi wa kai hisabi, a matsayin wani adalci ne daga Allah da kuma jinqai ga bayinsa.

146 Duk wanda yake nufin samun daxin rayuwar duniya da ayyukansa nagari, kuma bai yi imani da lahira ba, bai damu da ita ba, to zamu gaggauta masa abin da muke so, ba abin da shi yake so ba, a cikinta na jin daxi, sannan kuma mu sanya masa wutar Jahannama, ya shige ta a ranar alqiyama, ya sha zafinta, yana abin zargi dangane da fifita duniya da qin bayar da gaskiya da lahira da ya yi, kuma yana matsayin korarre daga rahamar Allah. **147** Duk wanda ya yi nufin ladan lahira da ayyukansa nagartattu, kuma ya yi aikin lahira, wanda ya quvuta daga riya da son a ji, alhali yana mai bayar da gaskiya da abin da Allah ya wajabta yin imani da shi, masu waxannan siffofin, su ne waxanda ayyukansu suke zama karvavvu a wurin Allah. Kuma da sannu zai yi musu sakayya a kansu. **148** Muna daxa wa kowanne cikin waxannan vangarori guda biyu, fajirinn da nagartaccen, muna daxa musu ne daga kyautar Ubangijinka – Ya kai wannan Manzo- ba tare da yankewa ba. Kyautar Ubangijinka a duniya ba a hana kowa, nagari ne ko fajiri.

149 Ka lura – Ya kai wannan Manzo- ka ga yanda muka fifita sashensu akan sashe a duniya wajen arziki da matsayi. Amma gidan lahira nan ne inda bambancin ni'imar ya fi girma fiye da rayuwar duniya, kuma ya fi falala, don haka mumuni ya yi kwaxayin samun hakan.

150 Kar ka sanya wani abin bauta tare da Allah, ka riqa bauta masa, in ka yi haka, sai ka zama abin zargi a wurin Allah da wurin bayinsa nagartattu, kuma baka da mai yaba maka, ka zama wulaqantacce baka da mataimaki. **151** Ubangijinka – Ya kai bawa- ya yi umurni, kuma ya wajabta cewa:

Kar a bauta wa wani koma bayan shi, kuma ya yi umurni da a kyautatawa iyaye, musamman ma yayin da suka girma. Idan xaya daga cikin iyaye ya kai shekarun girma, ko su duka biyun, suna tare da kai, to kar ka gaji da su ta hanyar furta abin da zai nuna haka, kar ka tsawata musu, kar ka kausasa musu harshe wajen zance, kuma ka yi musu magana cikin girmamawa, wanda take qunshe da rangwame da tausayawa.

152 Ka qanqantar da kanka gare su, tare da jinqansu, ka yi musu addua'a ka ce: “Ya Ubangijina! Ka yi musu rahama saboda renon da suka yi mini a lokacin da ina qarami”. **153** Ubangijinku – Ya ku mutane- shi yafi kowa sanin abin da ke cikin zukatanku na tsarkake niyya wajen ibada da ayyukan alheri, da kyautatawa iyaye. Idan har niyyoyinku wajen ayyukanku na bauta da kyautatawa iyaye da sauransu, niyyoyi ne nagari, to shi Allah mai tsarki ne, mai yawan gafara ga masu yawan komawa ta hanyar tuba zuwa gare shi. Duk wanda ya tuba daga gazawarsa wajen bin Ubangijinsa ko iyayensa, to Allah zai gafarta masa. **154** Ka ba wa xan 'uwanka makusanci haqqinsa na sada zumunci – Ya kai Mumuni- sannan ka ba talaka mabuqaci, ka ba wa matafiyi wanda guzurinsa ya yanke, kar ka ciyar da dukiyarka cikin savon Allah ko ta hanyar almubazzaranci.

155 Haqiqa masu ciyar da dukiyarsu ta hanyar savo, da masu almubazzaranci wajen ciyarwa sun kasance 'yan 'uwan Shaixanu, suna yi musu biyayya cikin abin da suka umurce su da shi na almubazzaranci da varna. Kuma Shaixan ya kasance butulu ne ga Ubangijinsa, don haka baya aikata wani abu sai abin da akwai savo a cikinsa, baya umurni sai da abin da akwai fushin Ubangijinsa a ciki.

Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa: 1 - Ya dace mutum ya yi abin da zai iya yi na alheri, kuma ya yi niyyar aikata abin da ba zai iya yi ba, domin a bashi ladan yin hakan (ladan niyya). **2** - Bai dace ba a kafa hujja da ni'imar gidan duniya akan yardar Allah Maxaukakin Sarki, don ana iya samun daxin duniya, duk da cewa qarshensa azabar Allah ce. **3** - Kyautatawa iyaye farilla ne, wajibi ne kuma dole ne, har Allah ya haxa gode masa da gode musu, saboda girman falalarsu. **4** - Musulunci yana hani dangane da almubazzaranci. Almubazzaranci kuwa shi ne ciyar da dukiya ta hanyar da bata dace ba.

مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعَاجِلَةَ عَجَّلْنَا لَهُ فِيهَا مَا نَشَاءُ لِمَنْ نُرِيدُ ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ يَصْلَاهَا مَذْمُومًا مَدْحُورًا ﴿١٤٦﴾ وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ وَسَعَى لَهَا سَعْيَهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَئِكَ كَانَ سَعْيُهُمْ مَشْكُورًا ﴿١٤٧﴾ كَلَّا نُمِدُّ هَؤُلَاءِ وَهَؤُلَاءِ مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ وَمَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا ﴿١٤٨﴾ أَنْظِرْ كَيْفَ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَلِلْآخِرَةِ أَكْبَرُ دَرَجَاتٍ وَأَكْبَرُ تَفْضِيلًا ﴿١٤٩﴾ لَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَقْعُدَ مَذْمُومًا مَلْحُودًا ﴿١٥٠﴾ * وَقَضَى رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَبُلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٍ وَلَا تَهَرَّهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا ﴿١٥١﴾ وَأَخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذَّلِيلِ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا ﴿١٥٢﴾ رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ إِنْ تَكُونُوا صَادِقِينَ فَإِنَّهُ وَكَانَ لِلْأَوَّابِينَ غَفُورًا ﴿١٥٣﴾ وَءَاتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْمَسْكِينِ وَابْنَ السَّبِيلِ وَلَا تَبْذُرْ تَبْذِيرًا ﴿١٥٤﴾ إِنْ الْمُبَدِّرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيْطَانِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا ﴿١٥٥﴾

وَمَا تَعْرِضْنَ عَنْهُمْ أَبْغَاءَ رَحْمَةٍ مِّن رَّبِّكَ تَرْجُوهَا فَقُلْ لَهُمْ قَوْلًا
 مِّيسُورًا ۝١٥٦ وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا
 كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَّحْسُورًا ۝١٥٧ إِنَّ رَبَّكَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ
 لِمَن يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا ۝١٥٨ وَلَا تَقْتُلُوا
 أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةَ إِمْلَاقٍ مِّن نَّرْفِهِمْ وَإِيَّاكُمْ إِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ
 خِطَاءً كَبِيرًا ۝١٥٩ وَلَا تَقْرَبُوا الرِّزْقَ الَّذِي آتَىٰكُمْ إِنَّهُ كَانَ
 فِجْشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا ۝١٦٠ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ
 وَمَن قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلِيَّهِ سُلْطَانًا فَلَا يَسْرِفُ فِي
 الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا ۝١٦١ وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي
 هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ
 مَسْئُولًا ۝١٦٢ وَأَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كِلْتُمْ وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ
 ذَٰلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ۝١٦٣ وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ
 السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَٰئِكَ كَانَ عِنْدَهُ مَسْئُولًا ۝١٦٤
 وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَن تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَن تَبْلُغَ
 الْجِبَالَ طُولًا ۝١٦٥ كُلُّ ذَٰلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِندَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا ۝١٦٦

156 Kuma idan ka kasa ba waxannan komai, saboda babu abin da zaka basu xin, kana mai jiran abin da Allah zai maka buxi da shi na arziki, to ka faxa musu magana mai taushi, mai sauqin karvuwa, kamar ka yi musu addu'a da yalwar arziki, ko ka yi musu alqawarin bayarwa in Allah ya azurtaka da wata dukiya. 157 Kar ka kame hannunka daga ciyarwa, kuma kar ka yi almubazzaranci wajen ciyarwa, in ka yi haka, sai ka zama abin zargi, mutane su zarge ka akan rowarka, don ka kame hannunka daga ciyarwa, ka bar ciyarwa saboda almubazzurancinka, baka samu abin da zaka ciyar ba. 158 Haqiqa Ubangijinka yana yalwata arziki ga wanda ya ga dama, kuma yana quntata shi ga wanda ya ga dama, saboda wata hikima babba. Haqiqa Allah masani ne, mai ganin bayinsa, babu wani abu nasu da yake vuya a gare shi, don haka yake sarrafa lamarinsa dangane dasu yadda ya ga dama.

159 Kar ku kashe 'ya'yanku don tsoron talaucin da zai same ku a nan gaba idan kun ciyar da su. Mu ne muke xaukan nauyin arzikinsu, kuma mu ne muke xaukan nauyin azurta ku kuma. Lallai kashe su laifi ne mai girma, domin babu wani zunubi ko wani dalili da zai sa a kashe su.

160 Ku guji zina, ku nisanci duk wani abin da zai kwaxaitar muku aikata ta. Lallai zina ta kai matuqa wajen muni, kuma mummunar hanya ce, saboda abin da take janyowa na caquxumar dangantaka, da azabar Allah. 161 Kar ku kashe ran da Allah ya hana zubar da jininta saboda imani ko aminci, sai dai in ta cancanci kisan ne ta hanyar ridda, ko aikata zina bayan aure, ko don kashe wata rai (qisasi). Kuma duk wanda aka kashe shi da zalunci, ba tare da wani dalili da zai

halatta kashe shi ba, to haqiqa mun ba wa majivintan lamarinsa, daga cikin magadansa iko akan wanda ya kashe shi, don haka za su iya neman a kashe shi, don ramuwa, ko su iya yafewa ba tare da sun karvi fansa ba, kuma zasu iya yafewa tare da karvar diywa. Saboda haka kar su qetare iyakar da Allah ya halatta musu ta hanyar yanyanka jikin wanda yayi kisa xin, ko kashe shi da wani abu savanin abin da shi xin ya yi kisan da shi, ko kashe wani daban, ba wanda ya yi kisan ba. Haqiqa shi (waliyin wanda aka kashe) ya kasance abin qarfafawa gwiwa da taimako a gare shi. 162 Kada ku yi tasarrufi a cikin dukiyar qaramin yaron da mahaifinsa ya rasu, face sai ta hanyar da tafi kyau, wajen renonta da havaka ta da kiyaye ta, har ya isa cikas hankalinsa da shiriyarsa, kuma ku cika abin da ke tsakaninku da Allah, da abin da ke tsakaninku da bayinsa na alqawari, ba tare da warwarewa ko tauyewa ba. Lallai Allah zai tambayi duk wanda ya yi alqawari a ranar alqiyama, shin ya cika shi, sai ya bashi lada, ko bai cika shi ba, sai ya yi masu uquba. 163 Ku cika awo idan kuka auna wa waninku, kar ku tauye shi. Kuma ku yi awo da ma'auni na adalci, wanda baya tauye komai baya ragewa. Wannan cika mudu da awon shi ne alheri a gareku cikin duniya da lahira, kuma shi ne mafi kyawun qarshen lamari, akan tauyewa da rage abubuwan mudu da awo. 164 Kar ka bibiyi abin da baka da masaniya a kansa – Ya kai xan Adam-, idan ka yi haka sai ya zama ka bi zato da kirdado. Haqiqa mutum abin tambaya ne dangane da yadda ya yi amfani da jinsa da ganinsa da hankalinsa, a alheri ko a sharri, sai a saka masa akan na alherin, a yi masa uquba akan na sharrin. 165 Kar ka yi tafiya a bayan qasa da girman kai da ji-ji da kai. Haqiqa in har ka yi tafiya a bayan qasa kana mai xaukaka kanka, to ba zaka iya tsaga qasa da tafiyarka ba, kuma tsayinka ba zai tava kaiwa inda duwatsu suka kai ba, wajen tsawo da da xagawa, to girman kan na meye?!. 166 Duk abin da ambatonsa ya gabata to ya kasance mummuna ne abin hani ne a wajen Ubangijinka – Ya kai mutum-, Allah baya yarda da mai aikata shi, yana fushi ne da shi.

✳ **Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa:** 1 - Babban ladabi shi ne, mayar da 'yan 'uwa makusanta cikin sauki da tausasawa yayin da suke nemi wani abu a wajen mutum, da yi musu kyakkyawan alqawari da sada zumunci a lokacin da aka samu iko, da basu uzuri karvavve. 2 - Allah yafi iyaye jinqan 'ya'yansu, don haka ya hana iyaye su kashe 'ya'yansu, don tsoron talauci da qarancin arziki, ya xauki nauyin azurtasu baki xaya. 3 - A cikin ayoyin nan akwai dalili akan cewa mai haqqi a yayin da aka yi kisa, shi ne waliyyi ne, ba za a kashe wanda ya kashe ba (Wato qisasi) sai da izininsa, kuma idan ya yafe, to kisan ya saraya. 4 - Yana daga cikin tausayin Allah da jin qansa ga maraya, ya umarci waliyyansa da kiyaye shi, da kiyaye dukiyarsa, da gyara ta, da renonta, har ya balaga ya zama mai hankali.

167 Waxannan abubuwan da muka bayyana su na umarni da hani, da hukunce-hukunce, suna cikin abin da Ubangijinka ya yi wahayi da shi. Kuma kar ka riqi wani – Ya kai mutum- tare da Allah a matsayin abin bauta, ballantana a jefaka cikin Jahannama a ranar alqiyama a matsayin abin zargi, wanda zuciyarka zata zarge ka, mutane ma su zarge ka, kuma ka zama korarre daga kowane irin alheri. 168 Ya ku waxanda suke da'awar cewa Mala'iku 'ya'yan Allah ne mata, shin Ubangijinku ya ke Vance ku ne – Ya ku Mushirikai- da 'ya'ya maza, kuma ya zava wa kansa Mala'iku a matsayin 'ya'yansa mata?!. Allah ya xaukakaka daga barin abin da kuke faxa. Haqiqua kuna qirqirar zance wanda ya kai matuqa wajen muni, kuna jingina shi ga Allah mai tsarki a yayin da kuke jingina masa xa, kuma kuna riya cewa a 'ya'yan ma na shi 'ya'yan mata ne, don zurfafawa cikin kafirce masa. 169 Haqiqua mun yi bayani filla- filla na hukunce-hukunce da wa'azi da misalai a cikin wannan Alqur'ani, don mutane su wa'azantu da su, su bi abin da zai amfane su, su bar abin da zai cutar da su, amma duk da haka wasu daga cikinsu, irin waxanda xabi'arsu ta lalace, ba abin da suka qaru da shi daga wannan face nisa da gaskiya da qiyayya a gare ta. 170 Ka faxa wa waxannan Mushirikai – Ya kai wannan Manzo- cewa: “Da a ce akwai waxansu abubuwan bauta tare da Allah, kamar yadda kuke qirqira da qarya ku faxa, ai da waxancan abubuwan bautar da kuke riyawa bisa qaryar, sun nemi wani tafarki na zuwa ga Allah mai Al'arshi, domin su yi qoqarin yin galaba a kansa da mulkinsa, su yi husuma da jayayya da shi”. 171 Allah mai tsarki ya tsarkaka daga barin abin da Mushirikai suke siffanta shi da su, kuma ya xaukaka, xaukaka mai girman gaske daga barin abin da suke faxi. 172 Sammai suna yin tasbihi ga Allah, Qassai ma suna tasbihi ga Allah, abubuwan da suke tsakanin Sammai da qassai na halittu ma suna yin tasbihi ga Allah. Kuma babu wani abu face yana yin tasbihi ga Allah, haxe da yabo a gare shi, sai dai ku ba kwa fahimtar yanayin tasbihinsu, kawai kuna fahimtar tasbihin waxanda suke yin tasbihi ne da yarenku. Haqiqua Allah Maxaukakin Sarki mai haquri ne, baya gaggauta uquba, mai tsananin gafara ne, ga wanda ya tuba zuwa gare shi. 173 Idan ka karanta Alqur'ani – ya kai wannan Manzo- suka ji abin da ke cikinsa na tsawatarwa da wa'azi, to sai mu saka wani shamaki tsakaninka da waxanda ba su yi imani da ranar alqiyama ba, wanda zai hana su fahimtar Alqur'anin, a matsayin uquba a kansu saboda bijirewarsu. 174 Kuma mun sanya murfi akan zukatansu don su kasa fahimtar Alqur'ani, kuma mun sanya wani nauyi akan kunnuwansu don kar su saurare shi, sauraro mai amfani. Kuma idan ka ambaci Ubangijinka a cikin Alqur'ani shi kaxai, baka ambaci abubuwan bautarsu ba, sai su koma baya bisa diga-digansu, suna nisantar kaxaita Allah shi kaxai da tsarkake shi. 175 Mu muka fi sanin yadda shugabanninsu suke wajen sauraron Alqur'ani. basa son shiriya da shi, kawai suna son su yi izgili ne da wargi a yayin da kake karanta shi. Kuma mu ne muka fi sanin abin da suke ganawa da juna da shi na qaryatawa da kange mutane daga gare shi, yayin da waxannan masu zaluntar kawunansu da kafircin suke cewa: “Ba wani kuke bi ba – Ya ku mutane- face wani mutum wanda aka yi wa sihiri, hankalinsa ya tavu. 176 Ka lura – Ya kai wannan Manzo - ka yi mamakin abin da suka siffantaka da shi, na siffofin marasa kyau daban daban, sai suka kauce daga gaskiya, suke ruxe, ba su gane hanyar gaskiya ba. 177 Mushirikai suka ce – suna inkarin tashi bayan mutuwa - : “Yanzu idan mun mutu, mun zama qasusuwa, jikinmu ya lalace, za a sake tashinmu sabuwar tayarwa? Kai tabbas wannan abu ne wanda ba zai yiwu ba!”.

ذَلِكَ مِمَّا أَوْحَىٰ إِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا
 ءَاخَرَ فَتَلْقَىٰ فِي جَهَنَّمَ مَلُومًا مَّدْحُورًا ﴿٣٩﴾ أَفَأَصْفَكَ رَبُّكُمْ
 بِالْبَنِينَ وَاتَّخَذَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ إِنثًا إِنَّكُمْ تَقُولُونَ قَوْلًا عَظِيمًا ﴿٤٠﴾
 وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِيَذَكَّرُوا وَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا نُفُورًا ﴿٤١﴾
 قُلْ لَوْ كَانَ مَعَهُ ءِلهَةٌ كَمَا يَقُولُونَ إِذَا لَبِثُوا إِلَىٰ ذِي الْعَرْشِ سَبِيلًا
 ﴿٤٢﴾ سُبْحٰنَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا ﴿٤٣﴾ تُسَبِّحُ لَهُ السَّمٰوٰتُ
 السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَن فِيهِنَّ وَإِن مِّن شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلٰكِن
 لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا ﴿٤٤﴾ وَإِذَا قَرَأْتَ
 الْقُرْآنَ جَعَلْنَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ حِجَابًا
 مَّسْتُورًا ﴿٤٥﴾ وَجَعَلْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ
 وَقْرًا وَإِذَا ذَكَرْتَ رَبَّكَ فِي الْقُرْآنِ وَحْدَهُ وَلَوُا عَلَىٰ أَدْبَارِهِمْ نُفُورًا ﴿٤٦﴾
 نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَسْتَمِعُونَ بِهِ إِذْ يَسْتَمِعُونَ إِلَيْكَ وَإِذْ هُمْ حَمِي
 إِذْ يَقُولُ الظَّالِمُونَ إِن تَتَّبِعُونَ إِلَّا أَرْجُلًا مَّسْحُورًا ﴿٤٧﴾ أَنْظِرْ
 كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ فَضَلُّوا فَلَا يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلًا ﴿٤٨﴾
 وَقَالُوا ءِذَا كُنَّا عِظْمًا وَّرُفَاتًا ءِأَنَّا لَمَبْعُوثُونَ خَلْقًا جَدِيدًا ﴿٤٩﴾

172 Sammai suna yin tasbihi ga Allah, Qassai ma suna tasbihi ga Allah, abubuwan da suke tsakanin Sammai da qassai na halittu ma suna yin tasbihi ga Allah. Kuma babu wani abu face yana yin tasbihi ga Allah, haxe da yabo a gare shi, sai dai ku ba kwa fahimtar yanayin tasbihinsu, kawai kuna fahimtar tasbihin waxanda suke yin tasbihi ne da yarenku. Haqiqua Allah Maxaukakin Sarki mai haquri ne, baya gaggauta uquba, mai tsananin gafara ne, ga wanda ya tuba zuwa gare shi. 173 Idan ka karanta Alqur'ani – ya kai wannan Manzo- suka ji abin da ke cikinsa na tsawatarwa da wa'azi, to sai mu saka wani shamaki tsakaninka da waxanda ba su yi imani da ranar alqiyama ba, wanda zai hana su fahimtar Alqur'anin, a matsayin uquba a kansu saboda bijirewarsu. 174 Kuma mun sanya murfi akan zukatansu don su kasa fahimtar Alqur'ani, kuma mun sanya wani nauyi akan kunnuwansu don kar su saurare shi, sauraro mai amfani. Kuma idan ka ambaci Ubangijinka a cikin Alqur'ani shi kaxai, baka ambaci abubuwan bautarsu ba, sai su koma baya bisa diga-digansu, suna nisantar kaxaita Allah shi kaxai da tsarkake shi. 175 Mu muka fi sanin yadda shugabanninsu suke wajen sauraron Alqur'ani. basa son shiriya da shi, kawai suna son su yi izgili ne da wargi a yayin da kake karanta shi. Kuma mu ne muka fi sanin abin da suke ganawa da juna da shi na qaryatawa da kange mutane daga gare shi, yayin da waxannan masu zaluntar kawunansu da kafircin suke cewa: “Ba wani kuke bi ba – Ya ku mutane- face wani mutum wanda aka yi wa sihiri, hankalinsa ya tavu. 176 Ka lura – Ya kai wannan Manzo - ka yi mamakin abin da suka siffantaka da shi, na siffofin marasa kyau daban daban, sai suka kauce daga gaskiya, suke ruxe, ba su gane hanyar gaskiya ba. 177 Mushirikai suka ce – suna inkarin tashi bayan mutuwa - : “Yanzu idan mun mutu, mun zama qasusuwa, jikinmu ya lalace, za a sake tashinmu sabuwar tayarwa? Kai tabbas wannan abu ne wanda ba zai yiwu ba!”.

✿ **Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa:** 1 - Riya cewa Mala'iku 'ya'yan Allah ne mata babban qage ne, kuma zance ne mai girman zunubi a wurin Allah. 2 - Mafiya yawan mutane babu abin da ayoyin Allah suke qara musu face gudun gaskiya, saboda qyamarsu da gaskiya da soyayyarsu ga abin da suka kasance a kai na varna da qarya. 3 - Babu wata halitta a sama da qasa face tana tasbihi da yabo ga Allah, don haka ya dace ga bawa kar ya bari ababan halitta su tsere masa a cikin tasbihi. 4 - Yana daga cikin haqurin Allah ga bayinsa yadda baya musu gaggawar uquba akan rafkanarsu da munanan ayyukansu, rahamarsa ta rinjayi fushinsa.

178 Ka ce musu – Ya kai wannan Manzo -: “Ya ku Mushrikai, in zaku iya, ku zama duwatsu wajen tsananin qarfinsu, ko ku zama qarfe wajen qarfinsa”. Wanda wannan wani abu ne da ba zaku iya ba. 179 Ko kuma ku zama wata halittar daban wacce ta fi dutse da qarfe girma, daga cikin abubuwan da suke da girma a qwaqwalenku, to wallahi Allah mai mayar da ku ne, kamar yadda ya fare ku, Mai rayar da ku ne kamar yadda ya halicce ku a karon farko. Waxannan masu taurin kan zasu ce: “Waye zai mayar damu rayayyu bayan mutuwarmu?” Ka ce musu: “Wanda ya halicceku a karon farko ba tare da misali ba, shi ne zai mayar da ku”. Za su jijjiga kansu suna masu izgili ga martanin da ka basu, su ce, suna masu ganin rashin yiwuwar hakan: “To yaushe ne za a yi wannan mayarwae?!” Ka ce musu: “Tana iya kasancewa nan kusa, saboda duk abu mai zuwa a kusa yake”. 180 Allah zai mayar daku (rayayyu) a ranar da zai kira ku zuwa taron alqiyama, sai ku amsa masa kuna masu miqa wuya ga umarninsa, masu yabo a gare shi, har ku riqa zaton cewa baku zauna a bayan qasa ba, face xan lokaci kaxan.

181 Ka faxa wa bayina masu imani da ni – Ya kai wannan Manzo- cewa: “Su faxi zance mai kyau a duk lokacin da suke tattaunawa da juna, su nisanci mummunan zance mai korar mutane daga wajensu, saboda Shaixan yana ribatar irin wannan zance ya yi amfani da shi, ya kawo musu abin da zai vata musu rayuwarsu ta duniya da ta lahira. Haqika Shaixan ya kasance abokin gaba ne ga mutum, mai bayyana gabarsa, don haka wajibi ne aka mutum ya kiyaye shi”. 182 Ya ku mutane

﴿قُلْ كُونُوا حِجَارَةً أَوْ حَدِيدًا ﴿٥٦﴾ أَوْ خَلْقًا مِّمَّا يَكْبُرُ فِي صُدُورِكُمْ فَسَيَقُولُونَ مَنْ يُعِيدُنَا قُلِ الَّذِي فَطَرَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ فَسَيُنْغِضُونَ إِلَيْكَ رُءُوسَهُمْ وَيَقُولُونَ مَتَى هُوَ قُلْ عَسَى أَنْ يَكُونَ قَرِيبًا ﴿٥٧﴾ يَوْمَ يَدْعُوكُمْ فَتَسْتَجِيبُونَ بِحَمْدِهِ وَتَظُنُّونَ إِن لَّبِثْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٥٨﴾ وَقُلْ لِعِبَادِي يَقُولُوا الَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْزِعُ بَيْنَهُمْ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوًّا مُّبِينًا ﴿٥٩﴾ رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِكُمْ إِنَّ يَشَأْ يَرْحَمَكُمُ أَوْ إِن يَشَأْ يُعَذِّبِكُمْ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ وَكِيلًا ﴿٦٠﴾ وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِمَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيِّينَ عَلَى بَعْضٍ وَآتَيْنَا دَاوُدَ زَبُورًا ﴿٦١﴾ قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِّنْ دُونِهِ فَلَا يَمْلِكُونَ كَشْفَ الضُّرِّ عَنْكُمْ وَلَا تَحْوِيلًا ﴿٦٢﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا ﴿٦٣﴾ وَإِن مِّن قَرْيَةٍ إِلَّا لَأَحْنُ مَهْلِكُوهَا قَبْلَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ أَوْ مُعَذِّبُوهَا عَذَابًا شَدِيدًا كَانَ ذَٰلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا ﴿٦٤﴾﴾

Ubangijinku ya fi kowa saninku. Babu wani abin da yake voyuwa a gare shi. In ya ga damar ya jinqanku, sai ya jiqan ku, ya datar da ku zuwa ga imani da aiki nagari, in kuma ya ga dama ya azabtar da ku, sai ya azabtar da ku ta hanyar ya tavar da ku daga barin imani, kuma ya kashe ku akan kafirci. Ba Mu aiko ka ba – Ya kai wannan Manzo-zuwa gare su a matsayin wakili, wanda zai tilasta su akan su yi imani, ka hana su kafirci, ka yi musu qididdigar ayyukansu ba. Mun aiko ka ne kawai a matsayin mai isar da saqon Allah, wanda ya umarce ka ka isar da shi. 183 Ubangijinka - ya kai wannan Manzo- shi ya fi kowa sannin duk wanda yake sammai da qassai, ya fi kowa sanin yanayinsu da abin da suka cancanta. Kuma tabbas mun fifita sashen Annabawa akan sashe, da yawan mabiya da kuma saukar da littattafai. Kuma mun ba wa Annabi Dawud (A.S) littafi, shi ne Zabura. 184 Ka faxa wa waxannan Mushirikan – Ya kai wannan Manzo- ka ce: “Ya ku Mushrikai, ku kira waxanda kuke riya cewa su ababen bauta ne koma bayan Allah mana, yayin da cuta ta sauka a kanku, ai su basa mallakan kare cuta a gareku, kuma ba sa ma iya xauke ta daga gare ku, su kai ta ga waninku saboda gajiyawarsu. Kuma duk wanda ya kasance gajiyayye, to bashi yiwuwa ya cancanci zama abin bauta . 185 Waxancan waxanda suke yi musu bauta, cikin Mala'iku da wasunsu, su kansu suna neman abin da zai kusantar da su ne zuwa ga Allah, na aikin qwarai, kuma suna rigeggeniya ne a tsakaninsu don ganin wane ne zai fi kusanci zuwa gare shi da biyayya, kuma suna fatan ya yi musu jinqai, suna tsoron kar ya yi musu azaba. Haqika azabar Ubangijinka – Ya kai wannan Manzo- ta kasance abin da ya dace a ji tsoronsa. 186 Babu wata alqarya ko birni face sai mun saukar mata da azaba da halaka a rayuwar duniya saboda kafircin mutanen garin, ko kuma mu jarrabeta da wata azaba mai tsanani ta kisa ko waninsa saboda kafircinta. Wannan halakarwar da azabtarwar wani hukuncin ne na Allah wanda an riga an rubuta shi a lauhul Mahfuz.

◆ **Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa:** 1 - Kyakkyawan zance yana jawo kowane irin kyakkyawan hali da aiki na qwarai, domin duk wanda ya iya mallakar harshensa to zai iya mallakar al'amurransa baki xaya. 2 - Allah ya fifita wasu Annabawa akan wasu ne, akan wani ilimi da hikima ta shi. 3 - Allah ba ya nufin wani abu da bayinsa face abin da yake alheri, kuma baya umartarsu sai da abin da yake akwai amfaninsu a ciki. 4 - Alamar soyayar Allah shi ne bawa ya yi qoqari cikin duk wani aiki wanda zai kusantar da shi zuwa ga Allah, kuma ya yi rigeggeniya da wasu wajen neman kusancinsa, ta hanyar tsarkake ayyuka gaba xaya ga Allah da kyautatawa a cikinsu.

187 Ba abin da ya sa muka qi saukar da ayoyin da ake iya gani, ko ji, ko tavawa ba, irin waxanda Mushirikai suka nema, kamar rayar da matattu da makamantamsu, face sai don mun saukar da su akan al'ummun farko, amma suka qaryata su. Haqiqa mun ba wa Samudawa alama mai girma, bayyananniya, ita ce Taguwa, amma sai suka kafirce da ita, sai muka gaggauta musu azaba. Ba ma aiko da ayoyi ta hannun Manzanni sai don tsoratarwa ga al'ummunsu, ko sa miqa wuya.

188 Ya kai wannan Manzo, ka ambaci yayin da muka ce maka: “Haqiqa Ubangijinka ya kewaye mutane da ikonsa, suna qarqashin damqarsa, kuma Allah zai kareka daga gare su, ka isar da abin da aka umurceka da isarwa, kuma bamu sanya abin da muka nuna maka a daren Isr'ai ba face jarrabawa ce ga mutane, shin zasu gaskata shi, ko zasu qaryata shi? Kuma bamu sanya bishiyar Zaqqum wadda aka ambata a cikin Alqur'ani cewa tana tsirowa a cikin wutar Jahim ba face sai don jarrabawa a gare su, idan basu yi imani da waxannan ayoyi guda biyu ba, to baza su yi imani da waninsu ba, kuma muna tsoratar da su da saukar da ayoyi, amma tsoratarwar da saukar da ayoyin babu abin da yake qara musu face qarir nitso cikin kafirci da zarcewa cikin vata.

189 Ka tuna – Ya kai wannan Manzo- yayin da muka ce wa Mala'iku: “Ku yi sujjada ga Annabi Adam (A.S) sujjada ta gaisuwa, ba ta bauta ba, sai suka bi umarni, suka yi masa sujjada dukkansu gaba xayansu, amma sai Iblis ya qi ya yi masa

sujjada, saboda girman kai, yana mai cewa: “Yanzu ni ne zan yi sujjada ga wanda ka halicce shi daga yunvu, alhali ni ka haicce ni daga wuta, don haka na fi shi xaukaka?!” 190 Iblis ya ce wa Ubangijinsa: “Ka ga wannan xan talikin da ka fifita shi a kaina, ta hanyar yi min umarni in yi masa sujjada?. To wallahi in har ka qyale ni a raye har zuwa qarshen rayuwar duniya, to wallahi tabbas sai na dulmiyar da 'ya'yansa, na vatar da su daga tafarki madaidaici, in ban da 'yan kaxan, waxanda zaka kare su daga gare ni, su ne bayinka waxanda ka zava”.

191 Ubangijinsa yace masa: “Ka tafi kai da duk wanda ya yi maka biyayya a cikinsu, ai wutar Jahannama ita ce sakamakonku, kai da su, cikakken sakamako kenan bisa ayyukanku”.

192 Ka fizgi wanda zaka iya fizga daga cikinsu da muryarka, mai kira zuwa ga savo, kuma ka yi musu yekuwa ta hanyar rundunarka mahaya da masu tafiya a qasa, masu kira zuwa ga yi maka biyayya, kuma ka yi tarayya dasu cikin dukiyoyinsu ta hanyar qawata musu duk wani aiki da ya savawa shari'ah, kuma ka yi tarayya dasu a cikin 'ya'yansu ta hanyar yin iqirarinsu da qarya, da samar dasu ta hanyar zina, da bautar da su ga wanin Allah, wajen saka musu suna, kuma ka qawata musu alqawurra na qarya, da burace-burace na banza, kuma ai daman babu wani alqawarin da Shaixan zai yi musu banda alqawurra na qarya, waxanda zasu yaudaresu ne kawai.

193 Haqiqa bayina muminai masu biyayya a gare ni, baka da wani iko a kansu – Kai Iblis-, saboda Allah zai kare su daga sharrinka. Allah ya isa abin dogaro, ga duk wanda ya dogara da shi a cikin al'amuransa.

194 Ubangijinku -Ya ku mutane- shi ne wanda yake tafiyar muku da jiragen ruwa a cikin teku, don ku nemi arzikiinsa ta hanyar kasuwanci da sauransu. Lallai ya kasance mai jinqai ne a gareku, ta yadda ya sauwaqe muku waxannan hanyoyi na samun arzikin.

✿ **Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa: 1** - Yana daga cikin jinqan Allah ga mutane, rashin saukar da ayoyin da masu qaryata Manzanni suke nema, saboda kar ya gaggauta musu uquba idan sun qaryata su. **2** - Allah ya jarabci bayi da Shaixan mai kiransu zuwa ga savo, da zantukansa da ayyukansa. **3** - Yana daga cikin fuskokin da Shaixan yake yin tarayya da mutum a cikinsu, dukiya da 'ya'ya, rashin yin Bisimillah wurin ci da sha da saduwar aure, da kuma rashin ladabtar da 'ya'ya.

وَمَا مَنَعَنَا أَنْ نُرْسِلَ بِالْآيَاتِ إِلَّا أَنْ كَذَّبَ بِهَا الْأَوْلُونَ
وَأَتَيْنَاهُمُودَ التَّاقَةَ مَبْصُرَةً فَظَلَمُوا بِهَا وَمَا نُرْسِلُ بِالْآيَاتِ
إِلَّا التَّخْوِيفَ ٥٩ وَإِذْ قُلْنَا لَكَ إِنَّ رَبَّكَ أَحَاطَ بِالنَّاسِ وَمَا جَعَلْنَا
الرُّءْيَا الَّتِي أَرَيْنَاكَ إِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ وَالشَّجَرَةَ الْمَلْعُونَةَ
فِي الْقُرْآنِ وَنُحُوفُهُمْ مَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا طُغْيَانًا كَبِيرًا ٦٠
وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ
قَالَ أَسْجُدْ لِمَنْ خَلَقْتَ طِينًا ٦١ قَالَ أَرَأَيْتَكَ هَذَا الَّذِي
كَرَّمْتَنِي عَلَى لَيْنٍ أَخَّرْتَنِي إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لِأَخْتِنِكَ
كَرَّمْتَنِي عَلَى لَيْنٍ أَخَّرْتَنِي إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لِأَخْتِنِكَ
ذُرِّيَّتَهُ إِلَّا قَلِيلًا ٦٢ قَالَ أَذْهَبَ فَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ فَإِنَّ
جَهَنَّمَ جَزَاءُكُمْ جَزَاءً مَوْفُورًا ٦٣ وَأَسْتَفْزِرُ مِنْ أَسْطِطَعْتَ
مِنْهُمْ بِصَوْتِكَ وَأَجْلِبُ عَلَيْهِمْ بِخَيْلِكَ وَرَجِلِكَ وَشَارِكُهُمْ
فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ وَعَدَّهُمْ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا
عُرُورًا ٦٤ إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ وَكَفَى
بِرَبِّكَ وَكِيلًا ٦٥ رَبُّكُمْ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيحَ تَحْتِ الْأَمْوَالِ
الْبَحْرِ لِيَتَّبِعُوا مِنْ فَضْلِهِ إِنَّهُ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ٦٦

وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ إِلَّا إِلَٰهَهُ فَلَمَّا
 نَجَّدَكُم مِّنَ الْبَرِّ اعْرَضْتُمْ وَكَانَ الْاِنْسَانُ كَفُوْرًا ﴿٦٧﴾ أَفَأَمِنْتُمْ
 أَن يَخْسِفَ بِكُمْ جَانِبَ الْبَرِّ أَوْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا ثُمَّ
 لَا تَجِدُوْا لَكُمْ وَكِيلًا ﴿٦٨﴾ أَمْ أَمِنْتُمْ أَن يُعِيدَكُم فِيهِ تَارَةً
 أُخْرَىٰ فَيُرْسِلَ عَلَيْكُمْ قَاصِفًا مِّنَ الرِّيْحِ فَيُغْرِقَكُمْ بِمَا كَفَرْتُمْ
 ثُمَّ لَا تَجِدُوْا لَكُمْ عَلَيْنَا بِهِ تَبِيعًا ﴿٦٩﴾ * وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي
 ءَادَمَ وَجَعَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ رِزْقًا لَهُمْ مِّنَ الطَّيِّبَاتِ
 وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَىٰ كَثِيْرٍ مِّمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيْلًا ﴿٧٠﴾ يَوْمَ نَدْعُوْا
 كُلَّ اِنْسَانٍ بِاِمْرِهِمْ فَمَنْ أُوْتِيَ كِتٰبَهُ وَيَمِيْنِهِ فَاُوْتِيَكَ
 يَقْرَءُ وَن كِتٰبَهُمْ وَلَا يُظْلَمُوْنَ فَتِيْلًا ﴿٧١﴾ وَمَنْ كَانَ
 فِيْ هٰذِهِ اَعْمَىٰ فَهُوَ فِي الْاٰخِرَةِ اَعْمَىٰ وَاَضَلُّ سَبِيْلًا ﴿٧٢﴾ وَاِن
 كَادُوْا لَيَفْتِنُوْنَكَ عَنِ الَّذِيْ اُوْحِيَْنَا اِلَيْكَ لِتَفْتَرِيَ
 عَلَيْنَا غِيْرَةً وَّاِذَا لَا تَخْذُوْكَ خَلِيْلًا ﴿٧٣﴾ وَلَوْ لَا اَن تَبَتَّكَ
 لَقَدْ كِدْتَ تَرْكُنْ اِلَيْهِمْ شَيْعًا قَلِيْلًا ﴿٧٤﴾ اِذَا لَآذَقْنَاكَ ضِعْفَ
 الْحَيٰوةِ وَضِعْفَ الْمَمٰتِ ثُمَّ لَا تَجِدُكَ عَلَيْنَا نَصِيْرًا ﴿٧٥﴾

195 Idan wani bala'i ko wani abin qi ya same ku – Ku Mushirikai- a cikin Kogi, har kuka ji tsoron halaka, sai abubuwan da kuka kasance kuna bautawa koma bayan Allah su vace daga tunaninku, babu wanda kuke tunawa da ambato face Allah, shi ne kuke neman agajinsa. Amma yayin da ya agaza muku, kuka kuvuta daga abin da kuke jin tsoronsa, kuka koma kan faqo, sai kuma ku juya baya daga kaxaita shi da kira, ku koma zuwa ga gumakanku. Lallai mutum ya kasance mai tsananin butulci ga ni'imomin Allah ne.

196 Shin kuna da aminci ne – Ya ku mushirikai- cewa da Allah ya kuvutar da ku zuwa faqo, ba zai saka shi ya rushe daku ba? Ko kuna da aminci ne na cewa ba zai saukar muku da duwatsu ba daga sama, waxanda za su yi muku ruwa irin yanda ya yi wa mutanen Annabi Lux (A.S), sannan ku kasa samun wani mai kariya da zai kareku, ko mataimaki da zai hanaku halaka?!

197 Ko dai kuna da aminci ne cewa ba zai mayar da ku zuwa Kogi a wani karon ba, sannan ya turo muku wata iska mai tsanani, sai ta dulmiyar da ku a saboda butulcewarku ga ni'imar Allah yayin da ya kuvutar da ku da farko, sannan kuma ku kasa samun wani wanda sai neme mu ya roqemu don taimaka muku?!

198 Haqiqa mun karrama zuriyar Annabi Adam (A.S) da hankali, da saka Mala'iku su yi wa babansu sujjada, da sauransu, kuma mun hore musu abin da zai xauke su a bayan qasa na dabbobi da abubuwan hawa, da kuma abin da ke

xaukansu a cikin Kogi na Jiragen ruwa, kuma Mun wadata su da daxaxan abinci da abin sha, da aure da sauransu, kuma mun fifita su sama da da yawa daga cikin abin halittarmu da fifiko mai girma, don haka wajibi ne a kansu su gode wa ni'imomin Allah a kansu. 199 Ka tuna – Ya kai wannan Manzo- ranar da zamu kira kowace jama'a tare da jagoranta, wanda ta kasance take koyi da shi a duniya. Duk wanda aka bashi littafin ayyukansa ta hannun damansa, to waxannan sune zasu karanta littattafansu suna masu farin ciki, kuma ba za a tauye musu wani abu daga cikin ladansu ba, koda daidai da zaren da yake cikin qwallon dabino. 200 Wanda ya kasance mai makauniyar zuciya ne a duniya, wajen qin karvar gaskiya da miqa wuya a gare ta, to a ranar alqiyama zai fi haka makanta, don haka ba zai shiryu zuwa ga tafarkin Aljanna ba, zai zama mafi vata daga hanyar shiriya. Sakamako yana zuwa ne irin aikin da aka yi. 201 Haqiqa Mushirikai sun kusa su kawar da kai – Ya kai wannan Manzo- daga abin da muka yi maka wahayinsa na Alqur'ani, domin ka qirqiri waninsa, wanda zai dace da son zukatansu, ka jingina mana da qarya. Da ka yi abin da suke son na wannan abu, to da sun zaveka a matsayin masoyi.

202 Ba don mun yi maka ni'ima ta tabbatar da kai akan gaskiya ba, to lallai kam da ka kusa ka karkata zuwa gare su, 'yar karkata kaxan, sai ka basu haxin kai cikin abin da suka yi maka tayinsa, saboda tsananin yaudararsu da kaifin dabararsu tare da kai, kai kuma saboda tsananin kwaxayinka na su yi imani. Amma dai mun kareka daga karkata zuwa gare su. 203 Kuma da ka karkata zuwa garesu cikin abin da suka yi maka tayinsa, da mun aukar maka da azaba ninkin-ba-ninkin a rayuwar duniya da ta lahira, sannan kuma ba zaka samu wani mai taimako ba, wanda zai taimakeka a kanmu, ya tunquxar maka da azaba ba.

◆ **Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa:** 1 - Mutun butulu ne sai dai wanda Allah ya shiryar. 2 - Kowace al'umma za a kira ta zuwa ga addininta da littafinta, shin ta yi aiki da shi? Kuma Allah baya azabtar da kowa, sai in ya sava masa bayan ya tsayar masa da hujja. 3 - Gabar masu laifi da qaryata Manzanni da magadansu a bayyane take, saboda gaskiyar da suke riqe da ita, ba wai saboda kansu ba. 4 - Allah Maxaukakin Sarki ya kare Annabi (A.S) daga hanyoyin sharri da kuma mutane, sai ya tabbatar da shi, kuma ya shiryar da shi zuwa tafarki madaidaici. Kuma haka yake yi wa magadansa gwargwadon koyinsu da shi.

204 Haqiqa kafirai sun kusa su fitar da kai daga garin Makkah saboda matsa maka da suka yi da adawar da suke yi maka, sai dai Allah bai basu daman fitar da kai ba, har ka yi hijira daga garin da umarnin Ubangijinka. Kuma da sun fitar da kai, da ba zasu zauna a garin ba, bayan fitar da kai, face sai xan lokaci kaxan. 205 Wannan hukunci na rashin zamansu bayan sun fitar da kai, sai na xan lokaci kaxan xin, sunnar Allah ce, mai zarcewa cikin lamarin Annabawa a gabaninka, wato duk mutanen da suka fitar da Annabinsu daga cikinsu, sai Allah ya saukar musu da azaba. Kuma har abada ba zaka samu canji ba – Ya kai wannan Manzo- a cikin wannan sunnar tamu. Zaka same ta tabbatacciya ce, mai xorewa. 206 Ka tsayar da sallah ta hanyar yin ta a yanayi mafi kamala, a lokutanta, daga gushewar rana daga tsakiyar sama, wanda wannan ya haxa sallar Azzahar da La'asar, zuwa duhun dare, wannan kuma ya haxa sallar Magariba da Issha. Kuma ka tsayar da sallar Al-fijir, ka tsawaita karatu a cikinta, domin sallar Alfijir Mala'ikun dare da Mala'ikun rana suna halartat ta. 207 A cikin wani yanki na dare kuma ka yi tsayuwar dare (wato qiyamul-laili) – Ya kai Wannan Manzo- ka sallaci wani vangare a cikinsa, qari ne a gare ka a cikin matakan xaukaka, kana mai fatan Ubangijinka ya tayar da kai a ranar alqiyama a matsayin mai ceton mutane daga abin da suke ciki na tashin hankalin ranar alqiyama, kuma don ka samu matsayi na babban ceto, wanda mutanen farko da na qarshe zasu yaba maka saboda shi.

208 Kuma ka ce - Ya kai wannan Manzo -: “Ya Ubangijina ka saka mashigata da mafitata su kasance duk cikin biyayya a gare ka, kuma akan yardarka. Kuma ka sanya mini wata hujja daga gare ka mai qarfi wadda zaka bani nasara da ita akan abokin gaba ta. 209 Kuma ka faxa wa waxannan Mushirikai – Ya kai wannan Manzo – cewa: “Musulunci ya zo, kuma abin da Allah ya yi alqawarinsa na nasara ya tabbata, kuma shirka da kafirci sun qare. Lallai varna mai gushewa ce, mai qarewa ce, bata ita tabbata a gaban gaskiya”. 210 Kuma muna saukarwa a cikin Alqur'ani abin da yake waraka ne ga zukata daga jahilci da kafirci da shakka, da kuma abin da yake waraka ne ga jiki idan aka yi masa addu'a da shi, da abin da yake jinqai ne ga Muminai masu aiki da shi. Kuma wannan Alqur'ani baya qara wa kafirai komai face halaka; domin jin sa yana fusatar da su, kuma yasa su qara qaryata shi da juya baya a gare shi. 211 Idan muka yi wa mutum wata ni'ima, irin ta lafiya da wadata, sai ya kawar da kai daga godiya ga Allah da biyayya a gare shi, kuma ya yi nisa da Allah saboda girman kai. Amma idan cuta ko talauci da makamantansu suka faxa masa, sai ya kasance mai tsananin xebe qauna da cire tsammani daga rahamar Allah. 212 Kace – Ya kai wannan Manzo -: “Kowane mutun yana aiki ne akan tafarkin da ya yi kama da yanayinsa, cikin shiriya da vata, domin Ubangijinku shi ne mafi sanin wanda ya fi shiryuwa zuwa tafarkin gaskiya”. 213 Kafirai daga cikin Ma'abota Littafi suna tambayarka – Ya kai wannan Manzo- dangane da haqiqanin ruhi, to ka ce musu: “Babu wanda ya san haqiqanin ruhi sai Allah. Kuma ba a baku komai ba, ku da halitta gaba xaya, na ilimi, face xan qaxan in aka kwatanta shi da ilimin Allah mai girma”. 214 Wallahi da mun ga damar tafiyar da abin da muka yi maka wahayinsa – Ya kai wannan Manzo - ta hanyar shafe shi daga zukata da takardu, da mun tafiyar da shi, sannan ba zaka samu wani wanda zai taimaka maka ya xaukin nauyin dawo da shi ba”.

✿ **Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa:** 1 - A cikin ayoyin akwai dalili akan tsananin buqatar bawa zuwa ga Allah ya tabbatar da shi akan gaskiya, kuma ya dace bawa kada ya gushe yana mai naci ga Ubangijinsa akan ya tabbatar da shi akan imani. 2 - Idan gaskiya ta yi nasara to qarya tana gushewa, kuma qarya bata xaukaka sai a lokuta da wuraren da masu gaskiya suke da kasala a cinkinsu. 3 - Warakar da Alqur'ani ya qunsa, ta game warakar zukata daga shubuhu'i da jahilci da mummunar fahimta, da mummunar karkata, da munanan manufofi. 4 - A cikin ayoyin akwai dalilin akan cewa duk wanda aka yi masa tambaya akan abin da ba shi da amfani ga mai tambayar, to abin da yafi dacewa shi ne ya kawar da kai daga bashi amsa, kuma ya nuna masa abin da yake da buqata, ya shiryar da shi zuwa ga abin da zai amfane shi.

وَإِنْ كَادُوا لَيَسْتَفِرُّوكَ مِنَ الْأَرْضِ لِيُخْرِجُوكَ مِنْهَا
وَإِذَا لَا يَلْبِثُونَ خَلْفَكَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٧٦﴾ سُنَّةً مِّنْ قَدِّ أَرْسَلْنَا
قَبْلَكَ مِنْ رُّسُلِنَا وَلَا تَجِدُ لِسْتِنَاتِنَا تَحْوِيلًا ﴿٧٧﴾ أَقِمِ
الصَّلَاةَ لِذُلُوكِ الشَّمْسِ إِلَى غَسَقِ اللَّيْلِ وَقِرْءَانَ الْفَجْرِ
إِنَّ قِرْءَانَ الْفَجْرِ كَانَتْ مَشْهُودًا ﴿٧٨﴾ وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ
بِهِ نَافِلَةً لَّكَ عَسَىٰ أَن يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا ﴿٧٩﴾
وَقُلْ رَبِّ أَدْخِلْنِي مُدْخَلَ صِدْقٍ وَأَخْرِجْنِي مُخْرَجَ صِدْقٍ
وَأَجْعَلْ لِي مِنْ لَدُنْكَ سُلْطَانًا نَّصِيرًا ﴿٨٠﴾ وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ
الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا ﴿٨١﴾ وَنَزَّلْنَا مِنَ الْقُرْءَانِ مَا هُوَ
شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا ﴿٨٢﴾
وَإِذَا أَنْعَمْنَا عَلَى الْإِنْسَانِ أَعْرَضَ وَنَأَىٰ بِجَانِبِهِ وَإِذَا مَسَّهُ
الْشَّرْكَانَ يَكْفُرًا ﴿٨٣﴾ قُلْ كُلُّ يَعْمَلُ عَلَىٰ شَاكِلَتِهِ فَرَبُّكُمْ أَعْلَمُ
بِمَنْ هُوَ أَهْدَىٰ سَبِيلًا ﴿٨٤﴾ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ
أَمْرِ رَبِّي وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٨٥﴾ وَلَئِن شِئْنَا لَنَذْهَبَنَّ
بِالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ بِهِ عَلَيْنَا وَكِيلًا ﴿٨٦﴾

إِلَّا رَحْمَةً مِّن رَّبِّكَ إِنَّ فَضْلَهُ كَانَ عَلَيْكَ كَبِيرًا ﴿٨٧﴾ قُلْ
لَّيِّنَ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَىٰ أَن يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ
لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ ۗ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا ﴿٨٨﴾
وَلَقَدْ صَرَّفْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِن كُلِّ مَثَلٍ فَأَبَىٰ أَكْثَرُ
النَّاسِ إِلَّا كُفُورًا ﴿٨٩﴾ وَقَالُوا لَن نُّؤْمِنَ لَكَ حَتَّىٰ تَفْجُرَ
لَنَا مِنَ الْأَرْضِ يَنبُوعًا ﴿٩٠﴾ أَوْ تَكُونَ لَكَ جَنَّةٌ مِّن نَّخِيلٍ
وَعِنَبٍ فَتُفَجِّرَ الْأَنْهَارَ خَالِفًا لَهَا تَفْجِيرًا ﴿٩١﴾ أَوْ تُسْقِطَ السَّمَاءَ
كَمَا زَعَمَتِ عَلَيْنَا كِسْفًا أَوْتَأْتِي بِاللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ
قَبِيلًا ﴿٩٢﴾ أَوْ يَكُونَ لَكَ بَيْتٌ مِّن زُخْرٍ أَوْ تَرْقَىٰ فِي السَّمَاءِ
وَلَن نُّؤْمِنَ لِرُفْقِكَ حَتَّىٰ تُنَزِّلَ عَلَيْنَا كِتَابًا نَّقْرُؤُهُ ۗ قُلْ
سُبْحَانَ رَبِّيَ هَلْ كُنْتُ إِلَّا بَشَرًا رَسُولًا ﴿٩٣﴾ وَمَا مَنَعَ النَّاسَ
أَن يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَىٰ إِلَّا أَن قَالُوا أَبَعَثَ اللَّهُ بَشَرًا
رَّسُولًا ﴿٩٤﴾ قُلْ لَوْ كَانَ فِي الْأَرْضِ مَلَائِكَةٌ يَّمشُونَ مُتَمِيمِينَ
لَنزَلْنَا عَلَيْهِم مِّن السَّمَاءِ مَلَكًا رَسُولًا ﴿٩٥﴾ قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ
شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا ﴿٩٦﴾

215 Amma dai bamu tafiyar da shi ba saboda wata rahama daga Ubangijinka, kuma mun barshi a tsare. Lallai falalar Ubangijinka a kanka ta kasance mai girman gaske, yayin da yasa ka zama Manzo, ya cike Annabawa da kai, kuma ya saukar maka da Alqur'ani.

Yayin da Mushirikai suke fakewa da cewa wannan Alqur'anin irin jinsin abin da mutum yake faxa ne, kuma sun yi tayin cewa a canza shi da wani, sai Allah ya qalubalance su da su kawo irinsa, ya ce: 216 Ka ce – Ya kai wannan Manzo -: “Wallahi da Mutane da Aljanu gaba xayansu zasu yi taron dangi domin su kawo wani abu, irin wannan Alqur'anin, wanda aka saukar maka, cikin fasaharsa da kyawun tsarinsa da daxinsa, to da ba zasu iya kawo shi ba, har abada, koda kuwa sashensu ya kasance mai bayar da agaji da taimako ga sashe.

217 Kuma tabbas mun yi bayani dalla-dalla ga mutane a cikin wannan Alqur'ani, mun yi amfani da kowane irin salo a cikinsa, irin wanda za a yi la'akari da shi, na wa'azi da izina da umurni da hani da labaru, domin ko sa bayar da gaskiya. Sai dai mafiya yawan mutane sun qi hakan, sai dai kangarewa da inkari ga wannan Alqur'ani.

Yayin da suka gaza, sai suka fara gabatar da tayin abubuwa daban daban don qurewa, sai suka yi tayin a yi musu abubuwa masu zuwa:

218 Mushirikai suka ce: “Ba zamu bayar da gaskiya ba, har sai ka fitar mana da wani idon ruwa a garin Makkah wanda zai gudana, wanda ba zai qafe ba”.

219 “Ko kuma ya zama kana da wata qatuwar gona mai yawan bishiyoyi, qoramu suna gudana da yawa a cikinta”.

220 Ko ka sa sama ta faxyo – kamar yadda ka ce – a kanmu, a matsayin wani yanki na azaba, ko kuma ka zo da Allah da Malai'ku qiri-qiri, mu gan su, su yi maka shaida da gaskiyar abin da kake faxa.

221 Ko kuma ya zama kana da wani gida wanda aka qawata shi da zinari da waninsa. Ko ka yi tattaki ka haura cikin sama, kuma duk da hakan ba zamu yarda cewa kai Manzo ne ba, in ka haura sama xin, har sai ka sauko da littafi daga wurin Allah rubutacce, wanda zamu karanta a cikinsa cewa kai Manzoni Allah ne. Ka ce musu – Ya kai wannan Manzo -: “Tsarki ya tabbata ga Ubangijina! Ai ni ba wani ba ne face mutum Manzo, kamar sauran Manzanni, bani da ikon kawo wani abu da kaina. Ta yaya zan iya kawo waxannan abubuwa da kuke nema?!”.

222 Babu abin da ya hana kafirai yin imani da Allah da Manzonsa da yin aiki da abin da Manzo ya zo da shi, face inkarinsu da kasancewar Manzo daga jinsin mutum, yayin da suka ce: “Yanzu Allah zai turo mana Manzo daga cikin mutane?!”. 223 Ka ce – ya kai wannan Manzo- kana mai mayar musu da martani: “Da akwai wasu Mala'iku a bayan qasa waxanda suna zaune a cikinta, suna kai-kawo cikin nutsuwa kamar yadda yanayinku yake, ai da mun aiko musu da Manzo Mala'ika irinsu, domin shi ne wanda zai iya fahimtar da su abin da aka aiko shi da shi, don ba hikima ba ne mu turo musu da Manzo daga jinsin mutum, to haka yake dangane da yanayinku kuma”.

224 Ka ce – Ya kai wannan Manzo -: “Allah ya isa shaida tsakani na da ku, cewa ni Manzo ne zuwa gare ku, kuma na isar muku da saqon da aka turo ni da shi zuwa gare ku. Lallai Shi dangane da halin da bayinsa suke ciki masani ne, babu wani abin da yake vuya a gare shi, kuma mai ganin dukkan abin da yake voye a cikin zukatansu ne.

✦ **Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa:** 1 - Allah ya yi wa mutaane bayanin duk irin abin da za su yi la'akari da shi na wa'azi da izina da umarni da hani da labaru saboda fatan su yi imani.

2 - Alqur'ani zancen Allah ne, kuma dawwamammen mu'ujizar Annabi Muhammad (S.A.W) ne, kuma babu wanda ya isa ya zo da irinsa. 3 - Yana daga cikin jinqan Allah ga bayinsa ya turo musu da mutane daga cikinsu a matsayin Manzanni, domin ba zasu iya karvar saqo daga Mala'iku ba. 4 - Yana daga cikin shaidar Allah ga Manzonsa irin abin da ya qarfafa shi da su na ayoyi, da kuma bashi nasara akan duk wanda ya yi gaba da hamayya da shi.

225 Duk wanda Allah ya datar da shi da shiriya, to shi ne shiryayye na gaske, duk wanda kuma ya tavar da shi daga gare ta, ya vatar da shi, to fa – Ya kai wannan Manzo- ba zaka tava samar musu wasu majivinta lamari ba, waxanda za su shiryar da su zuwa ga gaskiya ba, kuma su kare su daga cuta, su jawo musu amfani. Kuma zamu tayar dasu ranar alqiyama ana jansu akan fuskokinsu, basa gani, basa magana, basa kuma ji. Masaukinsu da zasu koma gareshi shi ne wutar Jahannama, duk lokacin ta zafinta ya yi sauki, sai mu qara kunnata ta qara ci da su. 226

Wannan azabar da suka haxu da ita, ita ce sakamakonsu saboda kafircewar su ga ayoyinmu, wanxanda muka saukar da su ga Manzonmu, da kuma faxinsu suna masu inkarin tashi bayan mutuwa, suna cewa: “Yanzu idan mun mutu, mun zama qasusuwa rididdigaggu, gunduwa gunduwa, kuma za a sake tayar damu a matsayin sabuwar halitta?”. Yayin da suka ambaci abin da suka maqale da shi wajen inkarin tashi bayan mutuwa, sai Allah ya mayar musu da martani ya ce:

227 Waxannan masu inkarin tashi bayan mutuwa basu san cewa Allah wanda ya halicci sammai da qassai duk da girmansu, yana ikon ya halicci makamancinsu ba ne. Ai wanda ya iya halittar babban abu, to zai iya halittar abin da bai kai shi girma ba. Kuma tabbas Allah ya sanya musu wani lokaci iyakantace a duniya wadda rayuwarsu zata qare a cikinsa. Kuma ya sanya musu wani ajali na tayar da su, babu shakka a cikinsa. Amma duk da bayyanar dalilan tashi bayan mutuwa, Mushrikai

sun qi wani abu face kore yiwuwar, duk da bayyanar dalilai a kansa. 228 ka ce wa waxannan Mushirikai – Ya kai wannan Manzo: “Da kun kasance kuna mallakar taskokin rahamar Ubangijina, wadda ba ta qarewa, kuma bata gushewa, to da kun daina ciyar da ita, don tsoron qarewarta, saboda kar ku zama talakawa. Kuma yana daga cikin xabi'ar mutum shi marowaci ne, sai fa in ya kasance mumini ne, to zai ciyar domin neman ladan Allah. 229 Haqiqa mun ba wa Annabi Musa (A.S) dalilai (mu'jizoti) guda tara, waxanda suke bayar da shaida akan gaskiyarsa, su ne: Sanda, Hannu, Fari, qarancin kayan gona, ruwan Xufana, Fari, Qwarkwata, Kwaxi, Jini. Don haka ka tambayi Yahudawa – Ya kai wannan Manzo - yayin da Annabi Musa ya zo wa magabatansu da waxannan dalilan, sai Fir'auna ya ce masa: “Lallai ni ina zaton ka – ya kai Musa- mutun ne wanda aka yi wa sihiri, saboda abin da kake zuwa da shi na abubuwan mamaki”. 230 Sai Annabi Musa (A.S) ya ce, yana ba shi amsa, ya ce: “Lallai ka sani kuma ka tabbata – Ya kai Fir'auna - cewa babu wanda ya saukar da waxannan ayoyin (dalilan) face Mahaliccin sammai da qassai, ya saukar dasu ne a matsayin alamomi akan ikonsa, da nuna gaskiyar Manzonsa, sai dai kawai kai ka kangare ne. Kuma lallai ni na san cewa kai –Fir'auna - halakakke ne, hasararre”. 231 Sai Fir'auna ya yi nufin ya yi wa Annabi Musa (A.S) uquba, shi da mutanensa, ta hanyar fitar dasu daga qasar Misra. Sai muka halaka shi, da duk wanda ya kasance tare da shi cikin rundunarsa gaba xaya ta hanyar nitsar da su a teku.

232 Kuma muka ce wa Bani Isra'ila, bayan halakar da Fir'auna da rundunarsa: “Ku zauna a qasar Sham, idan alqiyama ta zo, zamu taho da ku baki xaya zuwa matattara, domin yi muku hisabi”.

✿ **Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa:** 1 - Allah Maxaukaki shi ne wanda ya kaxaita da shiryarwa da vatarwa. Don haka duk wanda ya shiryar da shi, to shi ne shiryayye na haqiqa, wanda kuma ya vatar da shi, ya tavar da shi, to ba shi da wanda zai shiryar da shi. 2 - Makoman kafirai da matabbatarsu da mazauninsu ita ce Jahannama, duk lokacin da wutar ta yi sanyi, sai Allah ya qara rura wutar ta ci balbal. 3 - Wajabcin neman kariyar Allah a duk lokacin da masu shishshigi da kama karya suka yi wa mutum gargaxi na uquba. 4 - Masu shishshigi da kama karya suna komawa zuwa ga amfani da mulki da qarfi ne, a lokacin da suke yin fito-na-fito da masu gaskiya, saboda baza su iya fuskantarsu da hujja da bayani ba.

وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضِلِلْ فَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ أَوْلِيَاءَ
 مِنْ دُونِهِ وَنَحْشُرُهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ عُمِّيًّا وَبُكْمًا
 وَصُمًّا مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ كُلَّمَا خَبَتْ زِدْنَاهُمْ سَعِيرًا ﴿٢٢٧﴾
 ذَلِكَ جَزَاءُ هُمُ بَانْتِهِمْ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا وَقَالُوا أَإِذَا كُنَّا عِظْمًا
 وَرَفَاتًا آءِنَّا الْمَبْعُوثُونَ خَلْقًا جَدِيدًا ﴿٢٢٨﴾ * أَوْلَمِيرُوا أَنَّ اللَّهَ
 الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ قَادِرٌ عَلَىٰ أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ
 وَجَعَلَ لَهُمْ أَجَلًا لَّا رَيْبَ فِيهِ فَأَبَى الظَّالِمُونَ إِلَّا كُفُورًا ﴿٢٢٩﴾
 قُل لَّوَأَنْتُمْ تَمْلِكُونَ خَزَائِنَ رَحْمَةِ رَبِّي إِذًا لَأَمْسَكْتُمْ خَشْيَةَ
 الْإِنْفَاقِ وَكَانَ الْإِنْسَانُ قَتُورًا ﴿٢٣٠﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ تِسْعَ
 آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ فَسَعَلَ بَنِي إِسْرَائِيلَ إِذْ جَاءَهُمْ فَقَالَ لَهُ فِرْعَوْنُ
 إِنِّي لَأَظُنُّكَ يَمُوسَىٰ مَسْحُورًا ﴿٢٣١﴾ قَالَ لَقَدْ عَلِمْتَمَا أَنْزَلَ
 هَؤُلَاءِ الْآرَبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ بِصَآئِرٍ وَإِنِّي لَأَظُنُّكَ
 يَفِرْعَوْنُ مَثْبُورًا ﴿٢٣٢﴾ فَأَرَادَ أَنْ يَنْتَفِرَ مِنْ الْأَرْضِ
 فَأَعْرَفْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ وَجَمِيعًا ﴿٢٣٣﴾ وَقُلْنَا مَنْ بَعْدَهُ لِنَبِيِّ إِسْرَائِيلَ
 أَسْكُنُوا الْأَرْضَ فَإِذَا جَاءَ وَعَدُ الْآخِرَةِ جِئْنَا بِكُمْ لَفِيفًا ﴿٢٣٤﴾

وَبِالْحَقِّ أَنْزَلْنَاهُ وَبِالْحَقِّ نَزَّلَ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴿١٠٥﴾
 وَقُرْءًا أَنَا فَرَقْنَاهُ لِتَقْرَأَهُ عَلَى النَّاسِ عَلَى مُكْثٍ وَنَزَلْنَاهُ تَنْزِيلًا ﴿١٠٦﴾
 قُلْ ءَأَمْنُوا بِهٖٓ أَوْ لَا تُؤْمِنُونَ إِنَّا الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهِ إِذْ يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ يَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ سُجَّدًا ﴿١٠٧﴾ وَيَقُولُونَ سُبْحٰنَ رَبِّنَا إِن كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُولًا ﴿١٠٨﴾ وَيَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ يَسْكُونُ وَيَزِيدُهُمْ خُشُوعًا ﴿١٠٩﴾ قُلْ أَدْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا الرَّحْمٰنَ أَيًّا مَاتَ دَعْوَاهُ فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ وَلَا تَجْهَرُ بِصَلَاتِكَ وَلَا تُخَافِتْ بِهَا وَابْتَغِ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا ﴿١١٠﴾ وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُن لَّهُ شَرِيكٌ فِي الْمَلِكِ وَلَمْ يَكُن لَّهُ وِليٌّ مِنَ الدُّلِّ وَكَبِّرْهُ تَكْبِيرًا ﴿١١١﴾

سجدة

تَكَوِّنُهُ
أَلِفٌ مِيمَةٌآيَاتُهَا
١١٠

سُورَةُ الْكَافِرَاتِ

تَنْزِيلُهَا
١٦

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَىٰ عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا ﴿١﴾
 قِيمًا لِيُنذِرَ بَأْسًا شَدِيدًا لِمَن لَّدُنْهُ وَيُبَشِّرَ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا حَسَنًا ﴿٢﴾
 مَكِينٍ فِيهِ أَبَدًا ﴿٣﴾ وَيُنذِرَ الَّذِينَ قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا ﴿٤﴾

Suratul Isra'i

293

Juzu' i 15

guda biyu na Allah, masu girma, don haka ka kira kowanne daga cikinsu, ko waninsu cikin sunayen Allah, don Allah yana da sunaye kyawawa, kuma waxannan biyun suna cikinsu, don haka ka kira shi da su, ko da wasunsu a cikin sunayensa kyawawa. Kuma kar ka xaga murya da karatu cikin sallarka, ballantana Mushirikai su ji ka, kuma kar ka voye karatun har muminai su kasa jin sa, ka neme tafarki tsaka tsakiya tsakanin abubuwan guda biyun. 239 Ka ce – Ya kai wannan Manzo -: “Dukkanin yabo sun tabbata ga Allah, wanda ya cancanci kowace irin godiya da yabo, wanda ya tsarkaka daga xa, ya tsarkaka daga abokin tarayya, don haka bashi da abokin tarayya cikin mulkinsa, kuma qaskanci da wulakanci basa shafarsa, don haka baya buqatar wani wanda zai agaza masa, ya qarfa shi. Kuma ka girmama shi, girmamawa mai yawa, kar ka jingina masa xa ko abokin tarayya ko mataimaki, wanda yake bayar da agaji cikin mulki.

Suratul Kahfi

An Saukar Da Ita A Makkah

🌟 **Daga Manufofin Surar:** Bayanin yadda ake mu'amala da fitintinu, da buga misalai akan haka.

240 Dukkanin yabo da siffofi na kamala da xaukaka, da ni'imomi na bayyane da na voye sun tabbata ga Allah shi kaxai, wanda ya saukar wa bawansa kuma Manzonsa Annabi Muhammad (S.A.W) Alqur'ani, kuma bai sanya wa wannan Alqur'anin wata karkata ko zamiya daga kan gaskiya ba. 241 Ya sanya shi miqaqqe, babu tufka da warwara ko savani a cikinsa, don ya tsoratar da kafirai wata azaba mai tsanani daga wurin Allah, wadda take jiransu, kuma don ya yi albishir ga muminai masu aikata ayyukan qwarai cewa suna da wani kyakkyawan lada, wanda babu wani lada da zai yi kusa da shi. 242 Za su dawwama a cikin wannan lada, ba zai yanke daga gare su ba. 243 Kuma domin ya tsoratar da Yahudu da Nasara da wasu vangare na Mushirika waxanda suka ce: “Allah ya riqi wani a matsayin xa”.

🌟 **Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa:** 1 - Allah ya saukar da Alqur'ani yana qunshu da gaskiya da adalci da shari'ah da hukunci mafi kyau. 2 - Halaccin yin kuka a sallah saboda tsoron Allah Maxaukakin Sarki. 3 - Addu'a ko karatu a cikin sallah ana yinsa ne tsaka-tsakiya, tsakanin bayyanawa da voyewa. 4 - Alqur'ani mai girma ya qunshi kowane irin aiki nagari, mai isarwa zuwa ga inda zukata za su yi bushasha da shi, rayuka su yi farin ciki da shi.

233 Kuma da gaskiya muka saukar da wannan Alqur'anin zuwa ga Annabi Muhammad (S.A.W), kuma da gaskiya ya sauka a gare shi, ba tare da musanya ko canji ba. Kuma bamu aiko ka ba – Ya kai wannan Manzo- face mai yin albishir ga masu taqawa da Aljannah, kuma mai yin gargaxi ga masu kafirci da savo daga wuta. 234 Mun saukar da shi ne a matsayin Alqur'ani wanda muka fayyace shi, kuma muka bayyana shi, domin ka karantawa mutane a hankali, ka bi sannu-sannu cikin karatunsa, don hakan shi yafi jawo a fahimce shi, a yi tunani a cikinsa. Kuma mun saukar da shi ne a rarrabe, gwagwadon faruwar abubuwa da yanayi daban-daban. 235 Ka ce – Ya kai wannan Manzo-: “Ku yi imani da shi, imaninku ba zai qara masa komai ba, ko kar ku yi imani da shi, kafircinku ba zai rage masa komai ba. Lallai waxanda suka karanta litattafan da aka saukar daga sama da suka gabata, kuma suka san wahayi da Annabci, idan ana karanta musu Alqur'ani suna faxuwa ne akan fuskokinsu, suna sujjada ga Allah, don nuna godiya. 236 Suna cewa a cikin sujjadarsu: “Mahallicinmu ya tsarkaka daga sava alqawari, saboda haka abin da ya yi alqawari na turo da Annabi Muhammad (S.A.W) tabbatacce ne. Lallai alqawarin Mahallicinmu na wannan da wanninsa tabbas mai faruwa ne, babu makawa”.

237 Suna faxuwa akan fuskokinsu, suna sujjada ga Allah, suna kuka saboda tsoronsa, kuma sauraron Alqur'ani da yin tunani cikin ma'anoninsa yana qara musu qanqan da kai ga Allah, da tsoronsa.

238 Ka ce – Ya kai wannan Manzo- ga wanda ya yi maka inkarin yin addu'a da faxinka (Ya Allahu, Ya Rahmanu): Allahu da Ar-Rahmanu sunaye ne

244 Waxannan masu qagen basu da wani ilimi ko dalili akan abin da suke da'awarsa na jingina wa Allah xa, haka nan iyayensu da suke koyi da su cikin wannan su ma basu da wani ilimi a kai. Wannan kalmar da take fitowa daga bakinsu ba tare da tunani ba ta yi muni sosai, Ba abin da suke faxesai qarya, ba shi da wani tushe, ba shi da madogara. 245 Tana iya yiwuwa ka halaka kanka - Ya kai wannan Manzo- saboda baqin ciki da takaici idan basu yi imani ba, to kar ka yi haka. Ai shiryar da su ba naka ba ne. Abin da aka xora maka shi ne isar da saqo.

246 Haqiqa mun sanya abin da ke bayan qasa na halittu ado a gareta, don mu jarrabe su, waye zai fi kyautata aiki da abin da Allah zai yarda da shi, kuma waye zai fi munana aiki, domin mu saka wa kowa da abin da ya cancance shi.

247 Haqiqa mu zamu mayar da abin da ke bayan qasa na halitta ya zama turvaya, wadda babu tsiro a kanta, wannan kuwa zai kasance ne bayan garewar rayuwar abin da ke a kanta na halittu, don haka su yi la'akari da wannan.

248 Ya kai wannan Manzo - kar ka yi zaton cewa labarin mutanen kogo (Ashabul-Kahfi) da allonsu da aka rubuta sunayensu yana cikin ayaoyinmu masu ban mamaki, 'a'a, waninsa yafi shi ban mamaki, kamar halittar sammai da qassai.

249 Ka tuna - Ya kai wannan Manzo- yayin da wasu samari mumina suka fake a wani kogo don tsira da imaninsu, sai suka ce cikin addu'arsu ga Mahallicinsu: "Ya Ubangijinmu, ka yi mana rahama, ta hanyar ka yafe mana zunubanmu,

kuma ka tseratar da mu daga abokan gabanmu, kuma ka datar da mu, ka shiryar da mu hanyar gaskiya a cikin al'amarin hijirarmu daga kafirai da imaninmu. 250 Sannan bayan tafiyarsu da fakewarsu a kogo, sai muka sanya shamaki akan kunnuwansu basa jin komai, kuma muka jefa musu barci na shekaru da yawa. 251 Sannan bayan barcinsu mai tsawo, sai muka tayar da su, don mu bayyana, a cikin waxannan vangarori guda biyu masu savani akan tsawon lokacin da suka zauna kogo, waye ya fi sanin gwargwadon lokacin. 252 Mu zamu sanar da kai - Ya kai wannan Manzo- labarinsu na gaskiya, wanda babu shakka a cikinsa. Haqiqa su wasu samari ne waxanda suka yi imani da Ubangijinsu, kuma suka yi aiki da biyayya a gare shi, sai muka qara musu shiriya da tabbatuwa akan gaskiya. 253 Kuma muka qarfafa zukatansu da imani da tabbatuwa a kansa, da haquri bisa qauracewa garuruwansu saboda imani, yayin da suka miqe tsaye suna masu bayyana imaninsu da Allah shi kaxai, a gaban kafirin sarkinsu, suka ce masa: "Ubangijinmu wanda muka yi imani da shi, kuma muke bauta masa, shi ne mahallicin sammai da qassai. ba zamu bauta wa waninsa cikin abubuwan bautawa na qarya da ake riya cewa sun cancanci bauta ba. Haqiqa - in har muka yi bauta ga waninsa - to mun faxi maganar da ba gaskiya ba ce, wadda ta yi nisa daga gare ta. 254 Sannan sai sashen su ya juya zuwa ga sashe, suna masu cewa: "Ku dubi waxannan mutanen namu, sun riqi wasu abubuwan bauta koma bayan Allah, suna bauta musu, alhali basu da wata hujja bayananniya akan bautarsu, ai babu wanda ya fi zalunci sama da wanda ya qago qarya akan Allah, ya jingina masa abokin tarayya.

✿ Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa:

1 - Mai kira zuwa ga Allah wajibinsa ne ya yi aiki tuquru, ya isar da saqo daidai gwargwadon iyawarsa, tare da dogaro ga Allah a cikin hakan, idan suka shiryu, to madalla, in kuma ba haka ba, to kar ya yi baqin ciki, kar ya ji takaici. 2 - A cikin sanin tsawon lokacin zaman kogo a cinkinsa, akwai kiyaye lissafi, da sanin cikar ikon Allah Maxaukakin Sarki da hikimarsa da rahamarsa. 3 - A cikin ayoyin nan akwai dalili qarara akan mutum ya gudu da addininsa, ya qaurace wa iyalai da 'ya'ya da dangi da abokai da gari da dukiya don tsoron fitina. 4 - wajabcin kula da tarbiyyar samari, domin su suka fi tsarkin zukata, da hasken qirji, da yawar kazar kazar, kuma da su ne ci gaban al'umma yake tsayuwa da xorewa.

مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ وَلَا لِآبَائِهِمْ كَبُرَتْ كَلِمَةً تَخْرُجُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ إِنْ يَقُولُونَ إِلَّا كَذِبًا ﴿٥﴾ فَلَعَلَّكَ بِخَيْعِ نَفْسِكَ عَلَىٰ آثَرِهِمْ إِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا بِهِ هَذَا الْحَدِيثَ أَسَفًا ﴿٦﴾ إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْأَرْضِ زِينَةً لِّهَا لِنَبْلُوهُمْ أَيُّهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا ﴿٧﴾ وَإِنَّا لَجَاعِلُونَ مَا عَلَيْهَا صَعِيدًا جُرُزًا ﴿٨﴾ أَمْ حَسِبْتَ أَنَّ أَصْحَابَ الْكَهْفِ وَالرَّقِيمِ كَانُوا مِنْ آيَاتِنَا عَجَبًا ﴿٩﴾ إِذْ أَوَى الْفِتْيَةُ إِلَى الْكَهْفِ فَقَالُوا رَبَّنَا آتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا ﴿١٠﴾ فَضَرَبْنَا عَلَىٰ آذَانِهِمْ فِي الْكَهْفِ سِنِينَ عَدَدًا ﴿١١﴾ ثُمَّ بَعَثْنَاهُمْ لِنَعْلَمَ أَى الْحِزْبَيْنِ أَحْصَىٰ لِمَالِثُوهُمْ أَمدًا ﴿١٢﴾ نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ نَبَأَهُم بِالْحَقِّ إِنَّهُمْ فِتْيَةٌ آمَنُوا بِرَبِّهِمْ وَزِدْنَاهُمْ هُدًى ﴿١٣﴾ وَرَبَطْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ إِذْ قَامُوا فَقَالُوا رَبُّنَا رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَنْ نَدْعُو مِنْ دُونِهِ إِلَهًا لَقَدْ قُلْنَا إِذْ شَطَطًا ﴿١٤﴾ هَؤُلَاءِ قَوْمُنَا اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ آلِهَةً لَوْلَا يَأْتُونَ عَلَيْهِمْ بِسُلْطَانٍ بَيِّنٍ فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا ﴿١٥﴾

Yayin da kuka qaurace wa mutanenku, kuka qyale abin da suke bautawa koma bayan Allah, ba ku bauta wa kowa ba, sai Allah shi kaxai, to ku fake a kogo don gudu da addininku, Ubangijinku Maxaukakin Sarki zai shimfixa muku daga cikin rahamarsa, abin da zai kareku daga abokan gabarku, kuma zai sauwaqa muku abin da za ku yi amfani da shi na al'amuranku, irin wanda zai musanya muku abin da kuka rasa na rayuwa a tsakanin mutanenku. 256 Sai suka aikata abin da aka umarce su da shi, sai Allah ya jefa musu barci, ya kiyaye su daga abokan gabarsu, sai ka ga - Ya kai mai kallo - rana idan ta fito daga mahudarta, tana karkata daga kogonsu ta vangaren damar mai shiga cikinsa, kuma idan ta gushe a yayin faxuwarda, tana karkata daga gare shi ta vangaren hagunsa, don haka bata samun su, saboda haka suna cikin inuwa ne a koyaushe, zafin rana baya cutar da su. Kuma suna cikin yalwa a kogon, ta yadda suna samun iskar da suke buqata. Wannan abin da ya faru da su, na fakewarsu a kogo, da jefa musu barci, da kaucewar rana daga inda suke, da yalwar wurin zamansu, da tseratar da su daga mutanensu, duk waxannan abubuwa suna cikin abubuwan ban mamaki, daga aikin Allah, masu nuni ikonsa. Duk wanda Allah ya datar da shi zuwa tafarkin shiriya, to shi ne shiryayye na gaske. Wanda kuma ya tavar da shi, ya vatar da shi, to ba zaka tava samar masa mataimaki ba, wanda zai yi masa dace da shiriya, ya nuna masa ita, domin shiriya a hannun Allah take, ba a hannunsa ba.

وَإِذْ أَعْرَضْنَا عَنْ قَوْمِهِمْ وَمَا يَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ فَأَوَّاوْا إِلَى الْكَهْفِ
يَنْشُرْ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيُهَيِّئْ لَكُمْ مِنْ أَمْرِكُمْ مِرفَقًا
﴿١٦﴾ * وَتَرَى الشَّمْسَ إِذَا طَلَعَتْ تَزَّوَّرُ عَنْ كَهْفِهِمْ ذَاتَ
الْيَمِينِ وَإِذَا غَرَبَتْ تَقَرَّبُ مِنْهُمْ ذَاتَ الشَّمَالِ وَهُمْ فِي فَجْوَةٍ
مِنْهُ ذَلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لِيَهْدِيَ اللَّهُ لِقَوْمٍ هُوَ لَمَّهْتَدٍ وَمَنْ
يُضِلِلْ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ وَلِيًّا مُرْشِدًا ﴿١٧﴾ وَتَحْسَبُهُمْ آيَاتِنَا
وَهُمْ رُفُودٌ وَنُقَلِّبُهُمْ ذَاتَ الْيَمِينِ وَذَاتَ الشَّمَالِ وَكَلْبُهُمْ
بَسِطٌ ذِرَاعَيْهِ بِالْوَصِيدِ لَوِ اطَّلَعْتَ عَلَيْهِمْ لَوَلَّيْتَ مِنْهُمْ
فِرَارًا وَكَلِمَاتٍ مِنْهُمْ رُعبًا ﴿١٨﴾ وَكَذَلِكَ بَعَثْنَاهُمْ
لِيَتَسَاءَلُوا بَيْنَهُمْ قَالَ قَائِلٌ مِّنْهُمْ كَمْ لَبِثْتُمْ قَالُوا لَبِثْنَا
يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالُوا رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثْتُمْ فَابْعَثُوا
أَحَدَكُمْ بِرُوقِكُمْ هَذِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ فَلْيَنْظُرْ أَيُّهَا أَزْكَى
طَعَامًا فَلْيَأْتِكُمْ بِرِزْقٍ مِّنْهُ وَلْيَتَلَطَّفْ وَلَا يُشْعِرَنَّ
بِكُمْ أَحَدًا ﴿١٩﴾ إِنَّهُمْ إِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ يَرْجُمُوكُمْ
أَوْ يُعِيدُوكُمْ فِي مِلَّتِهِمْ وَلَنْ تُفْلِحُوا إِذًا أَبَدًا ﴿٢٠﴾

257 Wanda ya gansu zai yi zaton cewa a farke suke, saboda buxewar idanunsu, alhali kuwa suna barci ne. Kuma muna jujjuya su a cikin barcin nasu, wani karon vangaren dama, wani karon kuma vangaren hagu, saboda kar qasa ta ci jikinu. Karensu kuma wanda yake tare da su, ya shimfixa hannuwansa a qofar kogon. Da zaka kalle su, da ka juya baya da gudu don tsoronsu, kuma zuciyarka ta cika da tsoronsu.

258 Kamar yadda muka aikata abubuwan mamaki a kansu, waxanda suke nuna ikonmu, haka muka farkar da su bayan lokaci mai tsawo, domin sashensu ya tambayi sashe, akan lokacin da suka shafe suna barci, sai wasunsu suka ba da amsa da cewa: "Mun yi barcin kwana xaya ne ko na wani sashe na kwana xaya". Wasu kuma waxanda basu iya gane tsawon lokacin da suka shafe suna barci ba, suka ce: "Ubangijinku shi yafi sanin tsawon lokacin da kuka kwashe kuna barci, don haka ku mayar da lamarin gare shi, ku shagaltu da abin da zai amfane ku, ku aika xayanku da kuxinku na azurfa, zuwa cikin garinmu, ya duba ya gani abincin su waye ya fi kyau da daxi a garin, amma ya bi a hankali wajen shigarsa garin da fitowarsa da mu'amalarsa, ya zama mai wayo, kar ya bari wani ya san wurin da kuke, saboda abin da zai biyo bayan hakan, na cutarwa mai girma.

259 Haqiqa har in mutanenku suka gane ku, suka san wurin da kuke, to zasu kashe ku ne, ta hanyar jifa da duwatsu, ko kuma su mayar daku zuwa ga karkataccen addininsu, wanda da kuke a kansa kafin Allah ya yi muku ni'imar shiriya zuwa ga addinin gaskiya. In kuwa kuka yarda kuka koma cikin wannan addini, to ba zaku tava samun tsira ba, har abada, a rayuwar duniya ko ta lahira. Kawai zaku yi hasara ce mai girma a duniya da lahira, saboda barin ku addinin gaskiya, wanda Allah ya shiryeku zuwa gare shi, da komawa wancan addinin karkatacce.

Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa: 1 - Yana daga cikin hikimar Allah da ikonsa yadda ya jujjuya su, dama da hagu, gwargwadon yadda qasa ba za ta vata jikinsu ba. Wannan kuma koyarwa ce daga Allah zuwa ga bayinsa. 2 - Halaccin ajiye kare don buqata, da farauta da gadi.

3 - Amfanuwar mutum da abokantaka da nagartattu, da cuxanya da mutanen qwarai, koda kuwa matsayinsa yana qasa da nasu. Ga shi an kiyaye ambaton kare saboda ya yi abota da ma'abota falala.

4 - Ayoyin suna nuna hallacin wakilci, da kyakkyawar siyasa, da kyautatawa, wajen mu'amala da mutane.

260 Kamar yadda muka yi abubuwan ban mamaki, masu nuna ikonmu, na saka musu barci, tsawon shekaru masu yawa, da farkar da su baya haka, to haka muka nunawa mutanen garinsu wurin da suke, don mutanen garin sun san cewa alqawarin Allah, na bayar da nasara ga mumina, da tashin alqiyama gaskiya ne, kuma alqiyama lallai tana nan zuwa, babu shakka a cikinta. Yayin da lamarin mutanen kogo (Ashabul Kahfi) ya bayyana, sannan suka mutu, sai mutanen da suka san lamarinsu suka yi savani akan yaya za su yi akan lamarinsu?. Wani vangare a cikinsu suka ce: “Ku yi wani gini a qofar kogonsu, wanda zai voye su, ya ba su kariya, Ubangijinsu shi ne mafi sanin halin da suke ciki, kuma wannan halin da suke ciki yana nuna suna da wani abu na daban a wurin Allah. Masu faxa a ji, waxanda basu kan ilimi, ko ingantaccen kira, suka ce: “Dole tabbas zamu riqi wannan wuri ya zama masallaci, don yin ibada a wurin, saboda girmamasu da tunawa da matsayinsu”. 261 Masu kutsawa cikin labarinsu za su ce dangane da yawansu: “Su uku ne, karensu na huxunsu”. Wasu kuma su ce: “Su biyar ne, karensu shi ne na shidan su”. Duka waxannan vangarori guda biyun, kowannensu ya fahi maganarsa akan zato ne, ba tare da dalili ba. Wasu za su ce: “Su bakwai ne, karensu shi ne na takwas xinsu”. Ka ce – Ya kai wannan Manzo -:

“Ubangijina shi ne mafi sanin yawansu. Babu wanda ya san yawansu sai 'yan kaxan, waxanda Allah ya sanar da su yawansu”. Kada ka yi jayayya da ma'abota Littafi ko wasunsu akan yawansu, ko wani abu na yanayinsu, sai dai jayayya ta zahiri wadda babu zurfafawa a ciki, wato ka taqaitu akan waxanda wahayi ya saukar maka akan lamarinsu. Kuma kar ka tambayi kowa cikinsu akan labarinsu dalla dalla, domin basu da ilimin hakan. 262 Ya kai wannan Manzo, kar ka ce wani abin da kake nufin yin sa gobe, “Lallai zan yi abu kaza gobe” don baka sani ba, zaka yi shi, ko kuma za a saka shamaki tsakaninka da shi?. Kuma wannan tunatarwa ce ne ga kowane musulmi. 263 Sai dai in ka rataya yin sa xin akan ikon Allah, ta hanyar ka ce: “Zan yi shi – in Allah ya so – gobe”. Kuma ka ambaci Ubangijinka da cewa: “In Allah ya so” – in har ka manta baka faxe ta ba - ka ce: “Ina fatan Ubangijina ya shiryar da ni zuwa ga abin da ya fi kusa da shiriya da dacewa a wannan lamari”. 264 Mutanen kogo sun zauna a kogonsu shekaru xari uku da tara (309). 265 Ka ce – Ya kai wannan Manzo-: “Allah shi ne mafi sanin yawan shekarun da suka yi a kogonsu”. kuma ga shi ya faxa mana yawan shekarun zamansu a ciki. Don haka babu wani wanda yake da tacewa bayan zancensa. Shi ne shi kaxai Maxaukakin Sarki wanda yake da halitta da masaniyar duk abin da ya vuya cikin sammai da qassai. Ba wanda ya fi Allah gani, yana ganin komai da komai. Ba wanda ya fi shi ji, yana jin komai da komai. Basu da wani Majivinci koma bayansa, wanda zai jivinci lamarinsu, kuma baya haxa kowa da shi cikin hukuncinsa, shi ne kaxai wanda ya kaxaita da hukunci. Bayan Allah Mai girma da xaukaka ya bayyana cewa hukunci nashi ne shi kaxai, sai ya umarci Manzonsa da ya karanta abin da aka yi masa wahayinsa, na hukuncin Ubangijinsa, da kuma yin biyayya a gare shi, ya ce: 266 Ka karanta – Ya kai wannan Manzo- kuma ka yi aiki da abin da Allah ya yi maka wahayinsa na Alqur'ani, babu mai musanya kalmominsa, domin gaba xayansu gaskiya ne, gaba xayansu adalci ne. Kuma ba zaka samu wani wurin fakewa ba, koma bayan wurin Allah Maxaukakin Sarki, ba abin neman tsaro da zaka nemi tsaronsa koma bayansa.

✿ **Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa:** 1 - Gina Masallatai akan qaburbura da yin sallah a cikinsu, da yin gini a kansu, bai halatta ba a Shari'armu. 2 - Akwai tsayar da hujja a cikin labarin akan ikon Allah, wajen tayarwa da fito da gangan jiki daga qaburbura, da yin hisabi. 3 - Ayoyin sun yi nuni akan cewa jayayya da musu kyakkyawa, ita ce jayayyar da aka yi ta, ta hanyar da tafi dacewa. 4 - Sunna da ladabi na shari'ah suna wajabta cewa, a jingina al'muran da za a yi nan gaba, da ganin damar Allah Maxaukakin Sarki.

وَكَذَلِكَ أَغْتَرْنَا عَلَيْهِمْ لِيَعْلَمُوا أَن وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا وَأَنَّ السَّاعَةَ لَا رَيْبَ فِيهَا إِذْ يَتَنَزَّعُونَ بَيْنَهُمْ أَمْرَهُمْ فَقَالُوا ابْنُوا عَلَيْهِم بُنْيَانًا رَأَيْتُمْ أَعْلَمُ بِهِمْ قَالَ الَّذِينَ غَلَبُوا عَلَىٰ أَمْرِهِمْ لَنَتَّخِذَنَّ عَلَيْهِم مَّسْجِدًا ﴿٢٦١﴾ سَيَقُولُونَ ثَلَاثَةٌ رَّابِعُهُمْ كَلْبُهُمْ وَيَقُولُونَ خَمْسَةٌ سَادِسُهُمْ كَلْبُهُمْ رَجْمًا يَا غَيْبٌ وَيَقُولُونَ سَبْعَةٌ وَثَامِنُهُمْ كَلْبُهُمْ قُل رَّبِّي أَعْلَمُ بِعَدَّتِهِمْ مَّا بَعَاثَهُمْ إِلَّا قَلِيلٌ فَلَا تُمَارِ فِيهِمْ إِلَّا مِرَاءً ظَهْرًا وَلَا تَسْتَفْتِ فِيهِمْ مِنْهُمْ أَحَدًا ﴿٢٦٢﴾ وَلَا تَقُولَنَّ لِشَيْءٍ إِنِّي فَاعِلٌ ذَٰلِكَ غَدًا ﴿٢٦٣﴾ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ وَادْكُرْ رَبَّكَ إِذَا نَسِيتَ وَقُلْ عَسَىٰ أَنْ يَهْدِيَنِّي رَبِّي لِأَقْرَبَ مِنْ هَٰذَا رَشْدًا ﴿٢٦٤﴾ وَلَبِثُوا فِي كَهْفِهِمْ ثَلَاثَ مِائَةٍ سِنِينَ وَازْدَادُوا تِسْعًا ﴿٢٦٥﴾ قُلِ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثُوا لَهُ غَيْبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَبْصَرَ بِهِ وَاسْمِعَ مَا لَمْ يَمْسُرْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَبِيٍّ وَلَا يَشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا ﴿٢٦٦﴾ وَأَتْلُ مَا أَوْحَىٰ إِلَيْكَ مِنْ كِتَابِ رَبِّكَ لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِهِ وَلَنْ تَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا ﴿٢٦٧﴾

Ka lazimta wa kanka abota da waxanda suke kiran Ubangijinsu, kira na ibada, da kira na roqo, safe da yamma, suna masu ikhlasi a gare shi. Kar idanunka su qetare su, kana son zama da masu wadata da xaukaka. Kuma kar ka bi wanda muka mayar da zuciyarsa ta zama rafkananniya daga ambatonmu, muka saka murfi a kanta, har yana umartarka da ka nesantar da talakawa daga majalisarka, ya fifita bin abin da ransa ke so akan biyayya ga Ubangijinsa, kuma ayyukansa suka zama hasara. 268 Ya kai wannan Manzo - kace wa waxannan masu wasa da ambaton Allah, saboda rafkanar zuciyarsu: “Abin da na zo muku da shi shi ne gaskiya. Kuma daga wurin Allah ne, ba daga wuri na ba. Kuma ba zan amsa kiranku da kuke yi min na in kori mumina ba, Duk wanda ya ga damar ya yi imani da wannan gaskiyar a cikinku, to ya yi imani da shi, kuma zai yi farin ciki da sakamakonsa. Duk wanda kuma ya ga damar ya kafirce masa a cikinku, to ya kafirce, da sannu zai yi baqin cikin uqubar da take jiransa. Lallai mun yi tanadin wata wuta mai girma ga azzaluman da suka zalunci kawunansu da zavar kafirci, gininta zai kewaye su, ta yadda ba za su iya gudu daga cikinta ba, kuma idan har sun nemi taimakon ruwa, saboda tsananin abin da za su gamu da shi na qishi, to za agaza musu ne da wani ruwa kamar gurvataccen mai, mai tsananin zafi, wanda yake gasa fuska, saboda tsananin zafinsa. Tir da wannan abin sha, wanda za a agaza musu da shi. Ga shi baya tafiyar da qishi, sai dai ya qara shi, kuma ga shi baya kashe igiyar wutar da take

وَأَصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدُ زِينَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَا تَطَّعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ وَكَانَ أَمْرُهُ فُرُطًا ﴿٢٦٨﴾ وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمَرْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفُرْ إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا وَإِنْ يَسْتَغِيثُوا يُغَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ بِئْسَ الشَّرَابُ وَسَاءَتْ مُرْتَفَقًا ﴿٢٦٩﴾ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ عَمَلًا ﴿٢٧٠﴾ أُولَئِكَ لَهُمْ جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يُجَاوُونَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَيَلْبَسُونَ ثِيَابًا خُضْرًا مِنْ سُنْدُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ مُتَّكِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ نِعْمَ الثَّوَابُ وَحَسُنَتْ مُرْتَفَقًا ﴿٢٧١﴾ * وَأَضْرِبْ لَهُمْ مَثَلًا لِرَجُلَيْنِ جَعَلْنَا لِأَحَدِهِمَا جَنَّتَيْنِ مِنْ أَعْنَبٍ وَحَفَفْنَاهُمَا بِنَخْلٍ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمَا زُرْعًا ﴿٢٧٢﴾ كَلَّا الْجَنَّتَيْنِ آتَتْ أُكُلَهُمَا لَمًّا تَطْمَرْنَهُ شَيْئًا وَفَجَّرْنَا خِلْفَهُمَا نَهْرًا ﴿٢٧٣﴾ وَكَانَ لَهُ ثَمَرٌ فَقَالَ لِصَاحِبِهِ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ وَأَنَا أَكْثَرُ مِنْكَ مَالًا وَأَعَزُّ نَفْرًا ﴿٢٧٤﴾

gone fatar jikinsu. Tir da wuta a matsayin mazauninsu, da zasu zauna a ciki, su daxe a cikinta. Bayan Allah ya ambaci abin da ya tanadar wa azzaluman, sai ya ambaci abin da ya tanadar wa mumina na lada da karamci, ya ce: 269 Haqqa waxanda suka yi imani da Allah, kuma suka aikata ayyuka nagari, sun kyautata ayyukansu, don haka suna da lada mai girma. Ba ma tauye ladan duk wanda ya kyautata aiki. Muna cika musu ladansu ne gaba xaya ba tare da ragewa ba. 270 Waxannan masu siffantuwa da imani da aikata ayyuka nagari xin, suna da Aljannatai na zama, wanda za su zauna a cikin, zama na dindindin, qoramun gidan Aljanna masu dakin ruwa zasu dinga gudana a qarqashin gidajensu, za a yi musu ado da abin hannu na zinari a cikinta, kuma za su saka kaya koraye, na alhariri mai kauri da maras kauri, za su jingina akan gadajen da aka qawata su da kyawawan sutura. Madalla da wannan lada na su, kuma madalla da Aljanna a matsayin matsugunni da mazauni, wanda za su zauna, zama mai xorewa a cikinsu. Bayan Allah Maxaukakin Sarki ya yi bayanin sakamakon azzaluman, da sakamakon mumina sai ya buga musu misali, ya ce: 271 Ya kai wannan Manzo, ka buga musu misalin mutane biyu: kafiri da mumini, mun bai wa kafirin cikinsu gonaki guda biyu, mun kuma kewaye gonakin da bishiyoyin dabino, kuma mun shuka tsirrai cikin abin da ya yi saura na filin gonakin.

272 Sai kowace gona ta fitar da yabanyarta ta dabino, da inabi, da hatsi, ba su rage komai ba, Sun ba da komai na su cikakke, kuma mun gudanar da wata qorama a tsakanin ganakin, don a shayar da su cikin sauqi.

273 Mai waxannan gonakin guda biyu ya kasance yana da dukiya, da kayan marmari daban, sai ya ce wa abokinsa, wanda yake mumini, yana mai magana da shi, don ya yi masa tasiri wajen ruxarsa, ya ce: “Ni na fi ka dukiya, na fi ka izza, kuma na fi ka qarfi da yawan dangi”.

☀️ Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa:

1 - Falalar abota da mutanen qwarai, da jure wa rai wajen cuxanya da su, koda sun kasance talakawa ne, domin akwai faidoji cikin abota da su waxanda ba za su qidanyu ba. 2 - Yawan zikiri tare da halartowar zuciya, sababi ne na albarka cikin rayuwa da lokaci. 3 - Tubali guda biyu na samun lada da tsira su ne: Imani da aiki nagari, don Allah ya xora sakamako a kansu ne a duniya da lahira.

274 Sai kafirin ya shiga gonarsa tare da muminin, domin ya nuna masa gonar, alhali yana mai zaluntar kansa da kafirci da jiji-da-kai. Kafirin ya ce: “Ba na zaton cewa wannan gonar da kake gani zata gushe, saboda abubuwan da na tanadar mata, na sabubban xorewa”. 275 kuma bana zaton alqiyama zata tsaya. Kawai dai rayuwar nan ce zata zarce. Kai idan ma har alqiyamar zata tsaya, kuma an tayar da ni, aka mayar da ni zuwa wajen Mahallicci na, to wallahi tabbas zan samu abin da zan zauna a cikin, wanda ya fi wannan gonar tawa. Saboda kasancewata mawadaci a duniya yana nufin haka zan zama mawadaci, bayan an yi tashin alqiyama. 276 Sai abokinsa mumini ya ce masa, yana mayar masa da zance: “Shin yanzu zaka kafirce wa wanda ya halicci babanka Annabi Adam (A.S) daga turvaya, sannan kuma ya halicce ka daga xigon maniyyi, sannan ya mayar da kai mutum namiji, ya daidaita gavvanka, ya yi ka cikakke. Ai wanda ya iya wannan duka, lallai mai iko ne akan ya tayar da kai bayan mutuwa.

277 Amma ni ba zan tava faxar irin wannan maganar ba. Abin da zan faxeshi ne cewa: “Sani dai Allah Maxaukakin Sarki shi ne Ubangijina, mai falala da ni'imominsa a kanmu, Kuma ba zan haxa wani ba tare da shi cikin bauta”.

278 Ina ma yayin da ka shiga gonarka ka ce: “Masha Allah babu wani mai qarfi sai qarfin Allah”. Shi ne wanda yake yin abin da ya so, kuma shi ne mai qarfi. Kuma ina ganin ban kai ka yawan dukiya da 'ya'ya ba”.

279 Kuma ina fatan Allah ya ba ni abin da yafi gonarka alheri, kai kuma ya turo wata azaba daga sama akan gonarka, gonarka ta zama qasa marar tsiro a cikinta, qafafu suna zamewa a cikinta saboda tsantsinta. 280 Ko kuma ruwanta ya yi nisa cikin qasa, ta yadda ba zaka samu wata hanyar samo shi ba. Kuma idan ruwanta ya qafe kaga ba za ta wanzuwa ba.

281 Sai abin da mumini nan ya yi harsashe ya faru. Halaka ta mamaye gonar kafirin, ya wayi gari yana jujjuya hannuwansa, saboda tsananin baqin ciki da nadama akan abin da ya kashe wajen raya ta da gyara ta, na dukiya. Ginshiyan gonar duk sun zube a qasa, da rassanta waxanda ake miqar da bishiyar Inabi a kansu. Sai ga shi yana cewa: “Kaico na, ina ma da na yi imani da Ubangijina shi kaxai, ban haxa shi da wani ba a cikin bauta!”.

282 Wannan kafiri bai kasance yana da wasu jama'a da zasu hana faruwan abin da ya faru gare shi ba na uquba, alhali kuma shi ne wanda ya kasance yana alfahari da jama'arsa, kuma shi ma bai iya hana aukuwar halakar da Allah ya turowa gonarsa ba. 283 A wancan matsayin nasara ta Allah ce shi kaxai. Shi ne wanda ya fi kyan sakayya ga masu qaunarsa mumina, don haka zai ruvanya musu lada. Kuma shi ne mafi alherin makoma a gare su.

284 Ya kai wannan Manzo ka buga wa masu ruxuwa da duniya misali, wajen gushewarta da saurin qarewarta, kamar ruwan sama ne wanda muka saukar da shi daga sama, sai tsirrai suka fito, suka tashi suka yi 'ya'ya, saboda wannan ruwan, sai wannan tsirran suka wayi gari a kakkarye, iska tana jefar da vangarorinsu wurare daban daban, sai qasar ta koma kamar yadda take a da. Allah Maxaukakin Sarki mai iko ne akan komai, babu abin da zai gagare shi. Don haka yana rayar da abin da ya ga dama, ya kashe da abin da ya ga dama.

✿ Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa:

1 - Wajibi ne akan mumini kar ya qasqantar da kansa a gabar kafiri mawadaci, kuma wajibi ne ya yi masa nasiha, ya shiryar da shi zuwa ga imani da Allah, da yarda da kaxaitakarsa, da nuna godiya akan ni'mominsa, da kyautarsa a kansa. 2 - Ya dace ga duk wanda wani abu, na dukiyarsa ko 'ya'yansa, suka burge shi, ya jingina ni'imar zuwa ga mai ita, wanda ya turo masa ita, ta hanyar ya ce: Haka Allah ya so. Babu qarfi sai qarfin Allah (Ma sha Allahu. La quwwata illa billahi). 3 - Idan Allah ya yi nufin alheri da bawa sai ya gaggauta masa uquba a duniya.

4 - Halaccin yin addu'ar lalacewar dukiyar wanda dukiyar ta zama ita ce dalilin shishshiginsa, da kafircinsa.

وَدَخَلَ جَنَّتَهُ وَهُوَ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ قَالَ مَا أَظُنُّ أَنْ تَبِيدَ هَذِهِ أَبَدًا ﴿٣٥﴾ وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِنْ رُودْتُ إِلَىٰ رَبِّي لَأَجِدَنَّ خَيْرًا مِّنْهَا مُنْقَلَبًا ﴿٣٦﴾ قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَكَفَرْتَ بِالَّذِي خَلَقَكَ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ سَوَّكَ رَجُلًا ﴿٣٧﴾ لَّكِنَّا هُوَ اللَّهُ رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا ﴿٣٨﴾ وَلَوْلَا إِذْ دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ إِنْ تَرَىٰ أَنَا أَقَلَّ مِنْكَ مَالًا وَوَلَدًا ﴿٣٩﴾ فَعَسَىٰ رَبِّي أَنْ يُؤْتِيَنِي خَيْرًا مِّنْ جَنَّتِكَ وَيُرْسِلَ عَلَيْهَا حُسْبَانًا مِّنَ السَّمَاءِ فَتُصْبِحُ صَعِيدًا زَلَقًا ﴿٤٠﴾ أَوْ يُصْبِحُ مَاوُهَا غَوْرًا فَلَنْ تَسْتَطِيعَ لَهُ وَطْلَبًا ﴿٤١﴾ وَأُحِيطُ بِشَمْرِهِ فَاصْبِرْ يُقَلِّبُ كَفَيْهِ عَلَىٰ مَا أَنْفَقَ فِيهَا وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَىٰ عُرُوشِهَا وَيَقُولُ يَلَيْتَنِي لَمْ أُشْرِكْ بِرَبِّي أَحَدًا ﴿٤٢﴾ وَلَوْ تَكُن لَّهُ فِئَةٌ يَنْصُرُونَهُ مِن دُونِ اللَّهِ وَمَا كَانَ مُنتَصِرًا ﴿٤٣﴾ هُنَالِكَ الْوَلِيَّةُ لِلَّهِ الْحَقِّ هُوَ خَيْرٌ ثَوَابًا وَخَيْرٌ عُقْبًا ﴿٤٤﴾ وَأَضْرِبْ لَهُم مَّثَلًا الْخَيْوةِ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ فَأَصْبَحَ هَشِيمًا تَذْرُوهُ الرِّيحُ وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ مُّقْتَدِرًا ﴿٤٥﴾

الْمَالِ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ أَمْلًا ﴿٤٦﴾ وَيَوْمَ نُسِرُّ الْجِبَالَ وَتَرَى
 الْأَرْضَ بَارِزَةً وَحَشَرْنَاهُمْ فَلَمْ نَغَادِرْ مِنْهُمْ أَحَدًا ﴿٤٧﴾ وَعَرْضُوا
 عَلَىٰ رَبِّكَ صَفًّا لَقَدْ جِئْتُمُونَا كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ بَلْ زَعَمْتُمْ
 أَلَّنْ نَجْعَلَ لَكُمْ مَوْعِدًا ﴿٤٨﴾ وَوَضِعَ الْكِتَابَ فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ
 مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ وَيَقُولُونَ يَا وَيْلَتَنَا مَالِ هَذَا الْكِتَابِ
 لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا
 حَاضِرًا وَلَا يَظُنُّ رَبُّكَ أَحَدًا ﴿٤٩﴾ وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا
 لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ كَانَ مِنَ الْجِنِّ فَفَسَقَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ
 أَفَتَتَّخِذُونَهُ وَذُرِّيَّتَهُ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِي وَهُمْ لَكُمْ عَدُوٌّ
 بِئْسَ لِلظَّالِمِينَ بَدَلًا ﴿٥٠﴾ * مَا أَشْهَدْتُهُمْ خَلْقَ السَّمَوَاتِ
 وَالْأَرْضِ وَلَا خَلْقَ أَنْفُسِهِمْ وَمَا كُنْتُمْ مَتَّخِذَ الْمُضِلِّينَ عَضُدًا
 ﴿٥١﴾ وَيَوْمَ يَقُولُ نَادُوا شُرَكَاءِيَ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ فَدَعَوْهُمْ
 فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ مَوْبِقًا ﴿٥٢﴾ وَرَأَى الْمُجْرِمُونَ
 النَّارَ فَظَنُّوا أَنَّهُمْ مُوَاقِعُوهَا وَلَمْ يَجِدُوا عَنْهَا مَصْرِفًا ﴿٥٣﴾

285 Dukiya da 'ya'ya suna cikin abin da ake ado da su a rayuwar duniya. Amma dukiya ba ta da amfani a lahira, sai in an ciyar da ita cikin abin da Allah ya yarda da shi. Kuma ayyuka da zantuka waxanda suke yardaddu a wurin Allah sun fi kyan lada, sama da duk wani abin da yake cikin duniya na ado. Kuma su ne mafi alherin abin da mutun zai yi burinsu, saboda qawar duniya mai qarewa ce, amma ladan yardaddun ayyuka da zantuka a wurin Allah kuwa mai wanzuwa ne.

286 Ka tuna lokacin da zamu gusar da duwatsu daga gurabensu, sai ka ga qasa a fili, saboda gushewar abubuwan da suke kanta, na duwatsu da bishiyoyi da gini. Kuma zamu tara halittu gaba xayansu, babu wani wanda zamu bar shi face sai mun tayar da shi.

287 Kuma za a bijiro da mutane ga Ubangijinsu sahu sahu, domin ya yi musu hisabi. Kuma za a ce musu: “Haqiqa ga shi kun zo mana a xaixaikun ku, babu takalmi a qafarku, kuna tsirara, masu lova, kamar yadda muka haliceku a karon farko. Kai! Ammai in kun ce ba za a tayar da ku ba, Kuma ba zamu sanya wani lokaci, ko wuri da zamu yi muku sakayya akan ayyukanku ba!

288 Za a ajiye littafin ayyuka. Sai ka ga mai xaukan littafinsa da hannun damansa, da mai xaukansa da hannun hagunsa. Kuma zaka ga kafirai – Ya kai mutum- suna tsorace da abin da yake cikinsa, don suna sane da abin da suka gabatar a cikinsa, na kafirci da savo, zaka ji suna cewa: “Kaiconmu, mun banu, mun qare! Me yasa wannan littafin baya qyale wani abu qarami ko babba na ayyukanmu face sai ya kiyaye shi, ya qirga shi. Zasu samu duk abin da suka aikata a rayuwar duniya na savo a rubuce an tabbatar da

shi. Kuma Ubangijinka – Ya kai wannan Manzo- baya zaluntar kowa, don haka ba zai yi uquba akan wani ba tare da zunubi ba, kuma ba zai tauye wa mai biyayya wani abu cikin ladan xa'arsa ba.

289 Ya kai wannan Manzo, ka tuna lokacin da muka ce wa Mala'iku: “Ku yi sujjada ga Annabi Adam (A.S) sujjada ta gaisuwa” sai suka yi masa sujjada, dukkaninsu, don biyayya ga umarnin Ubangijinsu, amma banda Iblis, ya kasance daga cikin Aljannu, ba daga cikin Mala'iku ba. Shi ya qi ya yi sujjadar, ya yi girman kai, ya fita daga biyayyar Ubangijinsa. To yanzu kune zaku riqe shi – Ya ku mutane- shi da 'ya'yansa a matsayin majivinta lamarinku, waxanda zaku yi musu biyayya koma baya na, alhali su maqiyanku ne. Ta yaya zaku riqi maqiyanku a matsayin masoya a gare ku?!. Tir! da aikin azzalumai, waxanda suka sanya Shaixan majivincin lamarinsu, maimakon jivintar Allah Maxaukakin Sarki!.

290 Waxannan da kuka xauke su a matsayin majivinta lamarinku, koma bayan Allah, bayi ne irinku, ban shaida musu halittar sammai da qassai ba, yayin da na halicce su, ba su kasance samammu ba a lokacin. Kuma ban shaida wa sashensu halittar wani sashe ba. Ni ne Makaxaici da halitta da gudanarwa. Kuma ban kasance wanda zai xauki masu vatar da mutane cikin shaixanun mutane da aljanu a matsayin mataimaka ba. Ni Mawadaci ne, bana buqatar mataimaka.

291 Kuma – Ya kai wannan Manzo - ka tunatar dasu ranar alqiyama, yayin da Allah zai cewa waxanda suka yi masa shirka a duniya: “Ku kira abokanan tarayyar da kuka riya cewa abokanan tarayyata ne, ko sa taimaka muku”, sai su kira su, amma baza su amsa kiransu ba, kuma ba za su taimakesu ba. Sai muka sanya waxanda ake bautawa da waxanda suka bauta musu a wurin halaka guda xaya, shi ne wutar Jahannama .

292 Mushirikai sun yi ido biyu da wuta, kuma sun tabbatar tabbas su masu shigar ta ne, kuma baza su samu wani wuri da zasu kauce mata ba!.

Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa:

- 1 - Ya kamata bawa ya yawaita ayyuka nagari, masu wanzuwa, su ne: kowane irin aiki nagari, magana ne, ko wanda ake yi da hannu ne, wanda zai wanzu har zuwa lahira.
- 2 - Ya kamata bawa ya riqa tuna abubuwan tsoro na alqiyama, kuma ya yi aiki don tanadi ga wannan rana, saboda ya tsira daga tsananin abubuwan tsoron, kuma ya samu dacewa da aljannar Allah da yardarsa.
- 3 - Allah ya karrama babanmu Annabi Adam (A.S) da jinsin mutane gaba xaya, ta hanyar umartar Mal'iku su yi masa sujjada ta gaisuwa da girmanawa a farkon halitta.
- 4 - A cikin ayoyin akwai kwaxaitarwa akan xaukan Shaixan a matsayin maqiyi abokin gaba.

293 Haqiqa mun yi bayani iri-iri a cikin wannan Alqur'ani da muka sukar wa Annabi Muhammad (S.A.W) da dangin misalai daban daban, domin su yi tunani, su xauki wa'azi, amma mutum – musamman kafiri- ba abin da ya fi fitowa daga gare shi kamar jayayya ba da gaskiya ba.

294 Ba qarancin bayani ba ne ya kange kafirai masu taurin kai daga yin imani da abin Annabi Muhammad (S.A.W) ya zo da shi, haka nan ba shi ba ne ya kange su daga neman gafarar Allah a kan zunubansu, don tabbas an buga musu misalai a Alqur'ani. Hujjoji bayyanannu sun zo musu. Kawai abin da ya katange su shi ne: neman a saukar musu da azaba, irin ta mutanen da suka gabata, da ganin azabar da aka yi musu alqawarin zuwanta. 295 Ba ma aiko wani cikin waxanda muke aikowa daga Manzanni face sun kasance masu yin albishir ne ga mumina, masu biyayya, kuma masu gargaxi ga kafirai masu savo. Ba su da wani iko akan zukata da zasu tirsasa su akan shiriya. Amma waxanda suka kafirce wa Allah, suna jayayya da Manzanni duk da bayyanar dalilai a gare su, don su kawar da gaskiyar da aka saukar wa Annabi Muhammad (S.A.W) da vatansu. Sun mayar da Alqur'ani da abin da ake musu alqawari da shi na azaba abin dariya da izgili. 296 Babu wanda ya fi tsananin zalunci sama da wanda aka tunatar da shi ayoyin Ubangijinsa, amma ya yi ko oho da abin da ke ciki, na alqawarin narkon azaba, ya juya baya, ya qi ya xau wa'azi daga ciki, ya manta da abin da ya gabatar a rayuwarsa ta duniya na kafirci da savo, bai tuba daga gare su ba. Lallai mun sanya a zukatan waxanda wannan shine siffofinsu wasu murafe masu hana su fahimtar Alqur'ani, da kuma kurumta a kunnensu, don haka baza su saurare shi sauraro na fahimta ba. Kuma in ka kira su zuwa ga imani, to ba zasu tava amsa maka zuwa ga abin da kake kiransu ba, har abada, matuqar akwai murafe a zukatansu da kurumta a kunnensu. 297 Don kar Annabi (S.A.W) ya yi tsammanin za a gaggauta wa masu qaryata shi azaba, sai Allah yace masa: “Kuma Ubangijinka – Ya kai Wannan Manzo- mai gafarta zunuban bayinsa masu tuba ne, mai jinqai ne, wanda ya yalwaci komai. Kuma yana daga cikin jin qansa kasancewarsa yan jinkirta wa masu savo, ko sa tuba zuwa gare shi. Da a ce Allah Maxaukin Sarki zai yi uquba ga waxannan masu kawar da kai xin, da ya gaggauta musu azaba a cikin rayuwa duniya. Amma sai dai shi Allah mai haquri ne da jin qai. Ya jinkirta musu azaba ne don su tuba. Sai dai suna da wani wuri da wani lokaci kevantacce, wanda za a yi musu sakayya a cikinsa, dangane da kafircinsu, da kawar da kansu, in har ba su tuba ba, ba zasu tava samun wata makoma da zasu fake zuwa gare ta ba. 298 Waxancan alqaryun kafirai ne, waxanda suke kusa da ku, kamar alqaryun mutanen Annabi Hudu, da Annabi Salihu, da Annabi Shu'aibu, (A.S) Mun halaka su, yayin da suka zalunci kawunansu da kafirci da savo. Kuma mun sanya wa halakar su lokaci qayyadadde. 299 Ya kai wannan Manzo- ka tuna yayin da Annabi Musa (A.S) ya ce wa yaron gidansa, Yasha'u xan Nun::Ba zan gushe ba ina tafiya, har sai na isa Mahaxan tekuna biyu, ko kuma in yi ta tafiya na zango mai tsawo, har sai na haxu da wannan bawan Allah, don in koyi karatu a wurinsa. 300 Sai suka tafi su biyun. Yayin da suka isa mahaxan tekun guda biyun, sai suka manta da kifinsu wanda suka riqe a matsayin guzurinsu. Sai Allah ya raya kifin, sai ya kama hanyarsa cikin tekun, kamar wani rami, wanda ruwa baya haxuwa a wurin.

295 Ba ma aiko wani cikin waxanda muke aikowa daga Manzanni face sun kasance masu yin albishir ne ga mumina, masu biyayya, kuma masu gargaxi ga kafirai masu savo. Ba su da wani iko akan zukata da zasu tirsasa su akan shiriya. Amma waxanda suka kafirce wa Allah, suna jayayya da Manzanni duk da bayyanar dalilai a gare su, don su kawar da gaskiyar da aka saukar wa Annabi Muhammad (S.A.W) da vatansu. Sun mayar da Alqur'ani da abin da ake musu alqawari da shi na azaba abin dariya da izgili. 296 Babu wanda ya fi tsananin zalunci sama da wanda aka tunatar da shi ayoyin Ubangijinsa, amma ya yi ko oho da abin da ke ciki, na alqawarin narkon azaba, ya juya baya, ya qi ya xau wa'azi daga ciki, ya manta da abin da ya gabatar a rayuwarsa ta duniya na kafirci da savo, bai tuba daga gare su ba. Lallai mun sanya a zukatan waxanda wannan shine siffofinsu wasu murafe masu hana su fahimtar Alqur'ani, da kuma kurumta a kunnensu, don haka baza su saurare shi sauraro na fahimta ba. Kuma in ka kira su zuwa ga imani, to ba zasu tava amsa maka zuwa ga abin da kake kiransu ba, har abada, matuqar akwai murafe a zukatansu da kurumta a kunnensu. 297 Don kar Annabi (S.A.W) ya yi tsammanin za a gaggauta wa masu qaryata shi azaba, sai Allah yace masa: “Kuma Ubangijinka – Ya kai Wannan Manzo- mai gafarta zunuban bayinsa masu tuba ne, mai jinqai ne, wanda ya yalwaci komai. Kuma yana daga cikin jin qansa kasancewarsa yan jinkirta wa masu savo, ko sa tuba zuwa gare shi. Da a ce Allah Maxaukin Sarki zai yi uquba ga waxannan masu kawar da kai xin, da ya gaggauta musu azaba a cikin rayuwa duniya. Amma sai dai shi Allah mai haquri ne da jin qai. Ya jinkirta musu azaba ne don su tuba. Sai dai suna da wani wuri da wani lokaci kevantacce, wanda za a yi musu sakayya a cikinsa, dangane da kafircinsu, da kawar da kansu, in har ba su tuba ba, ba zasu tava samun wata makoma da zasu fake zuwa gare ta ba. 298 Waxancan alqaryun kafirai ne, waxanda suke kusa da ku, kamar alqaryun mutanen Annabi Hudu, da Annabi Salihu, da Annabi Shu'aibu, (A.S) Mun halaka su, yayin da suka zalunci kawunansu da kafirci da savo. Kuma mun sanya wa halakar su lokaci qayyadadde. 299 Ya kai wannan Manzo- ka tuna yayin da Annabi Musa (A.S) ya ce wa yaron gidansa, Yasha'u xan Nun::Ba zan gushe ba ina tafiya, har sai na isa Mahaxan tekuna biyu, ko kuma in yi ta tafiya na zango mai tsawo, har sai na haxu da wannan bawan Allah, don in koyi karatu a wurinsa. 300 Sai suka tafi su biyun. Yayin da suka isa mahaxan tekun guda biyun, sai suka manta da kifinsu wanda suka riqe a matsayin guzurinsu. Sai Allah ya raya kifin, sai ya kama hanyarsa cikin tekun, kamar wani rami, wanda ruwa baya haxuwa a wurin.

296 Babu wanda ya fi tsananin zalunci sama da wanda aka tunatar da shi ayoyin Ubangijinsa, amma ya yi ko oho da abin da ke ciki, na alqawarin narkon azaba, ya juya baya, ya qi ya xau wa'azi daga ciki, ya manta da abin da ya gabatar a rayuwarsa ta duniya na kafirci da savo, bai tuba daga gare su ba. Lallai mun sanya a zukatan waxanda wannan shine siffofinsu wasu murafe masu hana su fahimtar Alqur'ani, da kuma kurumta a kunnensu, don haka baza su saurare shi sauraro na fahimta ba. Kuma in ka kira su zuwa ga imani, to ba zasu tava amsa maka zuwa ga abin da kake kiransu ba, har abada, matuqar akwai murafe a zukatansu da kurumta a kunnensu. 297 Don kar Annabi (S.A.W) ya yi tsammanin za a gaggauta wa masu qaryata shi azaba, sai Allah yace masa: “Kuma Ubangijinka – Ya kai Wannan Manzo- mai gafarta zunuban bayinsa masu tuba ne, mai jinqai ne, wanda ya yalwaci komai. Kuma yana daga cikin jin qansa kasancewarsa yan jinkirta wa masu savo, ko sa tuba zuwa gare shi. Da a ce Allah Maxaukin Sarki zai yi uquba ga waxannan masu kawar da kai xin, da ya gaggauta musu azaba a cikin rayuwa duniya. Amma sai dai shi Allah mai haquri ne da jin qai. Ya jinkirta musu azaba ne don su tuba. Sai dai suna da wani wuri da wani lokaci kevantacce, wanda za a yi musu sakayya a cikinsa, dangane da kafircinsu, da kawar da kansu, in har ba su tuba ba, ba zasu tava samun wata makoma da zasu fake zuwa gare ta ba. 298 Waxancan alqaryun kafirai ne, waxanda suke kusa da ku, kamar alqaryun mutanen Annabi Hudu, da Annabi Salihu, da Annabi Shu'aibu, (A.S) Mun halaka su, yayin da suka zalunci kawunansu da kafirci da savo. Kuma mun sanya wa halakar su lokaci qayyadadde. 299 Ya kai wannan Manzo- ka tuna yayin da Annabi Musa (A.S) ya ce wa yaron gidansa, Yasha'u xan Nun::Ba zan gushe ba ina tafiya, har sai na isa Mahaxan tekuna biyu, ko kuma in yi ta tafiya na zango mai tsawo, har sai na haxu da wannan bawan Allah, don in koyi karatu a wurinsa. 300 Sai suka tafi su biyun. Yayin da suka isa mahaxan tekun guda biyun, sai suka manta da kifinsu wanda suka riqe a matsayin guzurinsu. Sai Allah ya raya kifin, sai ya kama hanyarsa cikin tekun, kamar wani rami, wanda ruwa baya haxuwa a wurin.

297 Don kar Annabi (S.A.W) ya yi tsammanin za a gaggauta wa masu qaryata shi azaba, sai Allah yace masa: “Kuma Ubangijinka – Ya kai Wannan Manzo- mai gafarta zunuban bayinsa masu tuba ne, mai jinqai ne, wanda ya yalwaci komai. Kuma yana daga cikin jin qansa kasancewarsa yan jinkirta wa masu savo, ko sa tuba zuwa gare shi. Da a ce Allah Maxaukin Sarki zai yi uquba ga waxannan masu kawar da kai xin, da ya gaggauta musu azaba a cikin rayuwa duniya. Amma sai dai shi Allah mai haquri ne da jin qai. Ya jinkirta musu azaba ne don su tuba. Sai dai suna da wani wuri da wani lokaci kevantacce, wanda za a yi musu sakayya a cikinsa, dangane da kafircinsu, da kawar da kansu, in har ba su tuba ba, ba zasu tava samun wata makoma da zasu fake zuwa gare ta ba. 298 Waxancan alqaryun kafirai ne, waxanda suke kusa da ku, kamar alqaryun mutanen Annabi Hudu, da Annabi Salihu, da Annabi Shu'aibu, (A.S) Mun halaka su, yayin da suka zalunci kawunansu da kafirci da savo. Kuma mun sanya wa halakar su lokaci qayyadadde. 299 Ya kai wannan Manzo- ka tuna yayin da Annabi Musa (A.S) ya ce wa yaron gidansa, Yasha'u xan Nun::Ba zan gushe ba ina tafiya, har sai na isa Mahaxan tekuna biyu, ko kuma in yi ta tafiya na zango mai tsawo, har sai na haxu da wannan bawan Allah, don in koyi karatu a wurinsa. 300 Sai suka tafi su biyun. Yayin da suka isa mahaxan tekun guda biyun, sai suka manta da kifinsu wanda suka riqe a matsayin guzurinsu. Sai Allah ya raya kifin, sai ya kama hanyarsa cikin tekun, kamar wani rami, wanda ruwa baya haxuwa a wurin.

298 Waxancan alqaryun kafirai ne, waxanda suke kusa da ku, kamar alqaryun mutanen Annabi Hudu, da Annabi Salihu, da Annabi Shu'aibu, (A.S) Mun halaka su, yayin da suka zalunci kawunansu da kafirci da savo. Kuma mun sanya wa halakar su lokaci qayyadadde. 299 Ya kai wannan Manzo- ka tuna yayin da Annabi Musa (A.S) ya ce wa yaron gidansa, Yasha'u xan Nun::Ba zan gushe ba ina tafiya, har sai na isa Mahaxan tekuna biyu, ko kuma in yi ta tafiya na zango mai tsawo, har sai na haxu da wannan bawan Allah, don in koyi karatu a wurinsa. 300 Sai suka tafi su biyun. Yayin da suka isa mahaxan tekun guda biyun, sai suka manta da kifinsu wanda suka riqe a matsayin guzurinsu. Sai Allah ya raya kifin, sai ya kama hanyarsa cikin tekun, kamar wani rami, wanda ruwa baya haxuwa a wurin.

300 Sai suka tafi su biyun. Yayin da suka isa mahaxan tekun guda biyun, sai suka manta da kifinsu wanda suka riqe a matsayin guzurinsu. Sai Allah ya raya kifin, sai ya kama hanyarsa cikin tekun, kamar wani rami, wanda ruwa baya haxuwa a wurin.

Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa: 1 - Girman Alqur'ani da xaukakarsa da gamewarsa, domin a cikinsa akwai kowane irin tafarki, mai kaiwa zuwa ga ilmummuka masu amfani, da arziki na har abada, da kuma kowane irin tafarki wanda ke bayar da kariya daga sharri. 2 - Yana daga cikin hikimar Allah da rahamarsa, warware varnar masu jayayya da gaskiya ta hanyar amfani da varna, saboda hakan yana daga cikin mafi girman dalilan da suke nuna bayyanar gaskiya, da bayyanar varna da vacinta. 3 - A cikin ayoyin akwai tsoratarwa ga duk wanda ya bar gaskiya, bayan ya san ta, ya ji tsoron kada a saka shamaki tsakaninsa da ita, ta yadda ba zai sake samunta ba, wannan tsoratarwa ce babba. 4 - Falalar ilimi da yin tafiya don nemansa, da ribantar haxuwa da masu falala da malamai koda garuruwansu sun yi nisa. 5 - Lafazin (Al-Hut) ana kiran kifi qarami da babba da shi. Lafazin (As-Samak) kuwa bai zo a cikin Alqur'ani ba. Lafuzzan da suka zo su ne, Al-Hutu da da A-lahmax Xariy.

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِلنَّاسِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ وَكَانَ
 الْإِنْسَانُ أَكْثَرِ شَيْءٍ جَدَلًا ٥٤ وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا
 إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَىٰ وَيَسْتَغْفِرُوا رَبَّهُمْ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمْ سُنَّةٌ
 الْأُولَىٰ أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ قُبُلًا ٥٥ وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ
 إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ وَيُجَادِلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالْبَطْلِ
 لِيُدْحِضُوا بِهِ الْحَقَّ وَاتَّخَذُوا آيَاتِي وَمَا أُنذِرُوا هُزُولًا ٥٦
 وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ فَأَعْرَضَ عَنْهَا وَنَسَىٰ
 مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ إِنَّا جَعَلْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ
 وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِنْ تَدْعُهُمْ إِلَى الْهُدَىٰ فَلَنْ يَهْتَدُوا إِذًا
 أَبَدًا ٥٧ وَرَبُّكَ الْغَفُورُ ذُو الرَّحْمَةِ لَوْ يُؤَاخِذُهُمْ بِمَا كَسَبُوا
 لَعَجَّلَ لَهُمُ الْعَذَابَ بَلْ لَهُمْ مَوْعِدٌ لَنْ يَجْدُوا مِنْ دُونِهِ
 مَوْيَلًا ٥٨ وَتِلْكَ الْقُرَىٰ أَهْلَكْنَاهُمْ لَمَّا ظَلَمُوا وَجَعَلْنَا
 لِمَهْلِكِهِمْ مَوْعِدًا ٥٩ وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِفَتَاهُ لَا أَبْرَحُ حَتَّىٰ
 أَبْلُغَ مَجْمَعَ الْبَحْرَيْنِ أَوْ أَمْضِيَ حُقُبًا ٦٠ فَلَمَّا بَلَغَا مَجْمَعَ
 بَيْنِهِمَا نَسِيَا حُوتَهُمَا فَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ سَرَبًا ٦١

فَلَمَّا جَاوَزَا قَالَ لِفَتَاهُ إِنِّي جَاءْتُكَ بِبُرِّ الْمَيْمُونِ لَقَدْ لَقِينَا مِنْ سَفَرِنَا
 هَذَا نَصَبًا ﴿٦٢﴾ قَالَ أَرَأَيْتَ إِذْ أَوَيْنَا إِلَى الصَّخْرَةِ فَإِنِّي نَسِيتُ
 الْحَوْتَ وَمَا أَنَسَينِيهِ إِلَّا الشَّيْطَانُ أَنْ أَذْكُرَهُ وَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ
 فِي الْبَحْرِ عَجَبًا ﴿٦٣﴾ قَالَ ذَلِكَ مَا كُنَّا نَبْغُ فَارْتَدَّ عَلَيْنَا آثَارِهِمَا
 قَصَصْنَا ﴿٦٤﴾ فَوَجَدَا عَبْدًا مِنْ عِبَادِنَا آتَيْنَاهُ رَحْمَةً مِنْ عِنْدِنَا
 وَعَلَّمْنَاهُ مِنْ لَدُنَّا عِلْمًا ﴿٦٥﴾ قَالَ لَهُ وَمُوسَى هَلْ أَتَيْتُكَ عَلَيَّ أَنْ
 تُعَلِّمَنِي مِمَّا عَلَّمْتَ رُسُلَنَا ﴿٦٦﴾ قَالَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ
 صَبْرًا ﴿٦٧﴾ وَكَيْفَ تَصْبِرُ عَلَى مَا لَمْ تُحِطْ بِهِ خُبْرًا ﴿٦٨﴾ قَالَ
 سَتَجِدُنِي إِن شَاءَ اللَّهُ صَابِرًا وَلَا أَعْصِي لَكَ أَمْرًا ﴿٦٩﴾ قَالَ
 فَإِنِ اتَّبَعْتَنِي فَلَا تَسْأَلْنِي عَنْ شَيْءٍ حَتَّى أُحَدِّثَ لَكَ مِنْهُ ذِكْرًا
 ﴿٧٠﴾ فَأَنْطَلَقَا حَتَّى إِذَا رَكِبَا فِي السَّفِينَةِ خَرَقَهَا قَالَ أَخَرَقْتَهَا
 لِتُغْرِقَ أَهْلَهَا لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا إِمْرًا ﴿٧١﴾ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ إِنَّكَ
 لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ﴿٧٢﴾ قَالَ لَا تُؤَاخِذْنِي بِمَا نَسِيتُ وَلَا
 تُرْهِقْنِي مِنْ أَمْرِي عُسْرًا ﴿٧٣﴾ فَأَنْطَلَقَا حَتَّى إِذَا لَقِيَا غُلَامًا فَتَلَّهُ
 قَالَ أَوَلَمْ تَأْتِكُمْ نَفْسٌ زَكِيَّةٌ بِغَيْرِ نَفْسٍ لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا نُكْرًا ﴿٧٤﴾

62) lokacin da suka wuce wurin, sai Annabi Musa (A.S) ya cewa yaronsa: “Kawo mana abincin ranar mu, Lallai mun gamu da wahala mai tsanani cikin wannan tafiyar ta mu”.

63) Sai yaron ya ce: “Ka ga abin da ya faru lokacin da muka yada zango a wajen wannan falalan dutsen?!, Ai kuwa lallai na manta da in faxa maka labarin kifin nan, babu wanda ya mantar da ni in faxa maka face Shaixan. Kifin ya rayu, kuma ya kama hanyarsa cikin ruwa, abin dai da ban mamaki”. 64) Sai Annabi Musa (S.A.W) ya ce wa yaronsa: “Wannan shi ne abin da muke nema, shi ne alamar wurin wannan bawa nagari”. Sai suka koma suna bin sawun qafafunsu, domin kada su vace hanya, har suka isa wurin dutsen, daga nan kuma suka kai wurin da kifin ya shiga.

65) Yayin da suka isa wurin da suka rasa kifin, sai suka samu wani bawa cikin bayina nagartattu a wurin, (shi ne Al-Khadir A.S), mun ba shi wata rahama daga gare mu, kuma mun sanar da shi wani ilimi daga wurin mu, wanda mutane ba su san shi ba. shi ne abin da wanna qissar ta qunsa.

66) Annabi Musa (A.S) ya ce masa a cikin qanqan da kai da sassauta murya: “Shin in bi ka mana, akan ka koyar da ni wani abu, cikin abin da Allah ya sanar da kai, wanda yake na shiriya zuwa ga gaskiya”. 67) Sai Khadir ya ce: “Haqiqua kai ba zaka iya haquri da abin da zaka gani na ilimi na ba, don bai yi daidai da da ilimin da kake da shi ba”.

68) Ta yaya zaka iya haquri akan abin da zaka gani na ayyukan da baka san yadda suka zama daidai ba, don kai zaka yi hukunci ne a akan abin

da ka sani. 69) Sai Annabi Musa (S.A.W) ya ce: “In Allah ya so da sannu zaka same ni mai haquri, akan abin da zan gani daga wurinka na ayyuka, zan lazimci biyayya a gare ka, ba zan sava maka wani umarni da za ka yi mini ba”.

70) Khadir ya cewa Annabi Musa (A.S): “In zaka bi ni, to kar ka tambaye ni kan duk wani abin da zaka gani na yi, (ka yi shiru) har sai in ni na fara maka bayanin yadda yake”.

71) Yayin da suka haxu akan haka, sai suka xauki hanya zuwa gavar teku, sai suka gamu da wani jirgin ruwa, sai suka hau, ba tare da sun biya kuxi ba, saboda girmamawa ga Khadir, Sai Khadir ya huda jirgin, ta hanyar jire wani falle daga cikin katakonsa. Sai Annabi musa ya ce masa: “Yanzu ka huxa jirgin ruwan da masu shi, suka xauke mu, ba tare da mun biya wani la'ada ba, saboda ka nitsar da mutanen cikinsa?!. Haqiqua ka yi babban aika aika”.

72) Sai Khadir ya ce wa Annabi Musa (A.S): “Ashe ban ce maka ba: “Kai ba zaka iya haquri da ni ba, akan abin da zaka gani daga wuri na ba?!”.

73) Sai Annabi Musa (A.S) ya ce wa Khadir: “Kar ka kama ni da saboda barin alqawarin mu akan mantuwa, kuma kar ka quntata mini, ka tsananta min cikin zamana tare da kai”.

74) Sai suka ci gaba da tafiya a gefen tekun, bayan sun sauka daga jirgin ruwa, sai suka ga wani yaro, bai balaga ba, yana wasa tare da yara, sai Khadir ya kashe shi. Sai Annabi Musa (A.S) ya ce: “Yanzu ka kashe rai mai tsarki, wanda bai balaga ba, ba tare da wani zunubi ba?!. Lallai ka aikata mummunan aiki!”

✦ Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa:

1 - Ana son mai yi wa mutum hidima ya zama mai hazaqa, mai kaifin hankali, kuma mai nutsuwa, don abin da mutum ya samu abin da yake nema. 2 - Taimako yana sauka ga bawa ne, gwargwadon yadda ya tsayar da abin da aka yi masa umarni da shi. Kuma duk mai dacewa da umarnin Allah, to ana taimakonsa irin yadda ba a yi wa waninsa. 3 - Yin ladabi ga malami, kuma xalibi ya yi masa magana da kalmomi masu taushi. 4 - Mantuwa bata sa a kama mutum da laifi, kuma bata shiga qarqashin abin da shari'a ta xorawa mutum, kuma hukunci baya ratayuwu da ita. 5 - Halaccin malami mai falala ya koyi ilimin da bai qware a cikinsa ba, a wurin wanda ya qware, koda kuwa shi ya fi mai koya masa falala sosai. 6 - Jingina ilimi da waninsa na ni'imomi zuwa ga Allah maxaukakin Sarki, da yadda da hakan, da kuma godewa Allah akan ni'imominsa.